

Sõjaasjanduse
ajakiri

SÕDUR

Hind 20 mrk.

„Sõdur“
väljaanne.

Ilmub korra nädalas.

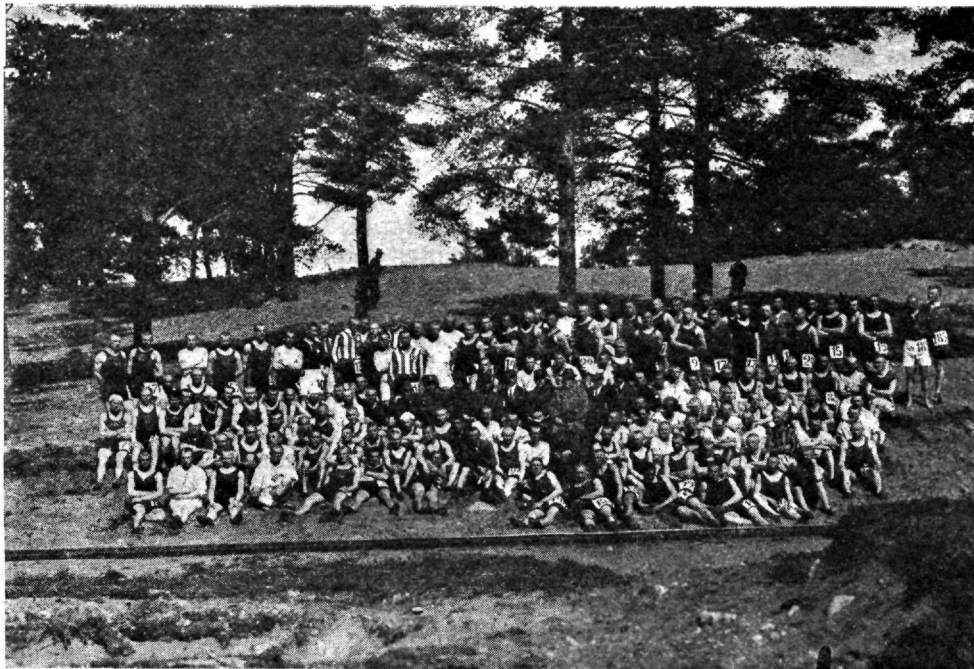
TOIMETUS JA TALIT.:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 50, (Sõjaministeeriumi majas). Avatud kella 8—15. Tel. 1-63 (Sõjaväe keskaam.)	„Sõduri“ nädala väljaanne Aastas . . . . . Mk. 500 Poolesaastas . . . . . „ 250 Veerandaastas . . . . . „ 125 Väljamaale saates poole kallim.	„Sõdur“ ja „Sõjateadlane“ Aastas . . . . . Mk. 600 Poolesaastas . . . . . „ 300 Veerandaastas . . . . . „ 150
		$\frac{1}{1}$ lehekülge . . . . . Mk 3600 $\frac{1}{2}$ „ . . . . . „ 1800 $\frac{1}{4}$ „ . . . . . „ 900 $\frac{1}{8}$ „ . . . . . „ 450 $\frac{1}{16}$ „ . . . . . „ 250

№ 17.

Laupäeval, 9. mail 1925.

VII aastakäik.

Tallinna garnisoni väeosade vaheline murdmaajooks
3. V. 25.

Murdmaajooksust osavõtjad ja vahekohtunikud.

SÕDUR: A. J.: Mõningaid soove „Sõduri“ lugejalt. — A. K.: Mõtted distsipliinist. — lide: Ohvitseride korteri küsimus. — Kaitseväe ametnikkude administratiiv-ohvitserideks ümbernimetamise küsimuse ümber. — K. K.: Piirivalve üleajateenijate olukord. — E. V.: Sõjateadusline ühing Nõukogude Venes. — E. M.: Meriväe õpelaevast. — Jutud: A. J.: Viljandist Latvijasse. — „Sentimentaalne“: Karvurite kursus. — Vabadusristi kavalerid: noorem-leitnant Arnold Normak †. ja veltveebel Jaanus Moisar. — Kaitseväe elu. — Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest. — Raamat-teated. — Kohus. — Kroonika. — Ametlikud teated. — Küsimused ja kostused — Malenurk.

KAITSELIITLANE: M.: Kaitseliidu juhtide ettevalmistus. — A. Tr.: Lõbustuste pöörises. — Joter: Aero-keemilise pealetungi hädaoht Vene- ja Saksamaa poolt — Romees: Vabaõhu luukammer. — A. K.: Tänavavõitlus. — A. R.: Soome kaitsevõimalused. — A. Tr.: Läti „kullid“ — Kaitseliidu elu: E. M.—s.: Tartu territoriaalsed malevonnad. — Tagapera valla kaitsemaleva juhatus.

Mõningaid soove „Sõduri“ lugejalt.

Olles „Sõduri“ järjekindlaks lugejaks tema ilmumise esimeselt aastalt, — olen huvitusega jälginud selle meie ainukese sõjaväelise häälekandja lühikest arenemist. Nagu väike vee-nire keereldes siira-viira, sinna-tänna, otsides otsemat teed — on otsinud ka meie sõjaväeline häälekandja otsemat sihti, et olla kogu meie väikese sõjaväe vaimliste huvide, rõõmude ja murede vastukajaks. On olnud pikki kiratsemise aastaid, kus rahaline nappus, kaastõeliste vähesus ja selletõttu ka lugejate arv kuni miinimumini kokku kuivas. Näis, nagu vaaguks surma see meie ainukene sõjaväeline häälekandja — oma eluea esimestel aastatel.

Viimsed aastad on toonud aga uute juhtide näol suurema muudatuse, andes „Sõdurile“ elujõulise ilme, pühendades talle palju hoolt ja armastust, juhtides noort häälekandjat avaramaisse vetesse.

„Sõdur“ on köitnud üldise huvi ja tähelepanu sõjaväelaste ridades ja isegi väljaspool seda. Kaitseliidu reorganiseerimisega ja „Kaitseliitlase“ käsikäes ilmumisega on avanenud „Sõdurile“ laialdane võimalus tungida rahvasse, saada laiadale hulkadele loetavaks ajakirjaks. Need uued sihid ja avaramad väljavaated nõuavad vast ka, et senises „Sõduri“ ainete jaotuses ja proportsioonis väikesi muudatusi ette võetakse.

Mis peaks siis „Sõdur“ kirjutama, et laiadele hulkadele loetavaks saada?

„Sõduri“ otstarbe ja siht määravad ära tema ainetes sisu. „Sõdur“ on sõjaväeline ajakiri. Kui endisel Vene ajal eestlane kuulus oli enda sõjaväest kõrvalehoidmisega — siis oli see tol korral arusaadav.

Nüüd peab aga tervet rahvast teises suunas kasvatama ja juhtima. Sõjavägi peab terve rahva hoole ja lemmik-objektiks olema. Terves rahvas on tarvis tõsta armastust ja huvi sõjaväe, kui ainsama meie olemasolu tugevama nurgakivi vastu. Kodanikul on

vähe sellest, et vaadelda sõjaväge mõnel paraadil ja tunda lõbu rivi väliseffektist. Seda tunti ka endistel aegadel. Tarvis on igale kodanikule sisendada veendumist, et meie sõjavägi — see on terve rahvas. Iga meie riigikodanik ilma erandita on lüli riigikaitse ja rahva olemasolu malevas. Iga riigikodanik peab teadma, et tema ise ongi üks osa meie isamaast ja kaitsta meie olemasolu ja isamaad — tähendab kaitsta iseennast.

Sõjavägi ja riigikaitse kohustus peab võitma laialdase populariteedi. Meie kodumaa viimasesse kolkasse peab tungima arusaamine, et riigikaitse on iga kodaniku aukohustus.

See on ülesanne, on siht, mida peab taotlema meie kodu, kool ja seltskond. Siin peab kaasa aitama ka meie ajakirjandus. „Sõduril“, kui meie sõjaväelisel ajakirjal, esineb siin laialdane tööpõld.

Jälgides väljamaade sõjaajakirjandust, näeme, milline laialdane arenemise võimalus seal on. Neil — eriti prantslastel — on iga väeliigi tarvis mitu ja mitu ajakirja. On ajakirju, mis sõduri arenemise astmelte vastavad, on ajakirju, mis rivi elu-olusse puutuvaid küsimusi arutavad, on puht sõjatehnilisi ajakirju iga väeliigi tarvis. Milline laialdane lugemise materjal avaneb siin sõjaväelastele! Siin võib igaüks leida just oma kutseliigile ja oma hariduse tasapinnale vastava lugemismaterjali. — Meil ei maksa unistadagi, et kord niikaugelt jõuame. Peame läbiajama piskuga. Siit järgneb terav vajadus — igal meie ohvitseril tunda Lääne-Euroopa keeli, millega avaneb uuema sõjateaduse varaait. Meie suurem osa sõjaväest on sõdurkond, kes aast-aastalt vaheldub, viies enesega sõjaväe teenistusest kodu minnes mitmesugusid muljeid kaasa. Meieaja sõduri teenistus ei ole raske. Ei saa teda võrreldagi omaaegse Vene sõjaväeteenistusega, kus umbkeelne eestlane

kuskil Siberi garnisonis, kaugel kodust, pidi võõras keeles teenistust algama. Meie kaitseväge ridades leidub ju palju veel neid, kellel sellest ajast kurvad mälestused meeles.

Meieaja kaitseväge teenistus on hoopis midagi teist.

Siiski on ka selles meie lühikeajalises sõjaväe õpeajas ja õpetöös midagi, mis vist üldine pahe. Seda on raske ühesõnaga defineerida, aga ma nimetaks seda idee vaesuseks. Sõjaväe teenistus on muutunud paljudele numbri täitmiseks või leivateenistuseks. Elatakse või teenitakse päevast päeva ilma kaugema sihita ja püüdeta. Näen halle, tülpinud nägusid staapides paberivirna taga istuvatel sõjaväelastel, näen väsimust ja tuima ilmet rivi meestel, kelle tööpäev 24 tundi öö-päevas. — Paljudel näib tuhmina ja külmana isegi see kõiki kandev aade, mis peaks aluseks olema meie sõjaväeteenistusel rahuajal ja mis lööks loitvaks vaimustustuleks raskeil lahingpäivil.

Iga huvituseta töö on aga inimese hinge vägistus. Töö peab peale kõhuorjuse sisaldama midagi muud — tal peab olema ideele tuginev alus. Töö peab sisaldama osa elu-mõtet, mis aitab unustada räpast halli igapäevsust. Meie kaitseväge teenistus tugineb meie riiklise ja rahvus-kultuurilise iseolemise aatele. See suur meie sõjaväge kandev aluspind, nii lihtne ja iseenesest mõistetav kui ta ka ei ole — nõuab alalist elustavat sõna, mis tuulepuhanguna mõjuks, et lökel hoida meie kõrget aate-tuld.

Inimese loomus on juba kord nii, et ta nõuab alalist õhutust, alalist sütitamist. Esimeses järjekorras on tarvis seda sütitamist ka meie sõdurkonnas, et kõigil alati selge oleks meie riigikaitse kõrge tagamõte. — Selleks on tarvis esimeses järjekorras laiialdast propaganda kirjandust — on tarvis alalist kaitseväge mõtet lõkkele puhuvat häälekandjat. See peaks olema esimeses järjekorras „Sõduri“ ülesanne. Sõjateadmiste ammutamiseks on „Sõduri“ mahutus liiga väike. Nende omandamiseks peab meie ohvitserkond varem ehk hiljem valdama võõraid keeli. „Sõduri“ ülesanne aga olgu sütitada ja puhuda leeki lõõmavaks tuleks. „Sõdur“ peab kandma kaitseväge elulist mõtet elavais värves meie sõdurkonda, ohvitserkonda ja kaitseliitlaste hulka. „Sõdur“ peab sisaldama rohkem ideid kandvat ainet. Kõik sõjateaduslised uudised, tõlked ja kokkuvõtted — ka need leidku ruumi, aga nad ärgu võtku lõviosa ruum-mahutusest. Nii, nagu iga korralik ajaleht ilmub igapäev juhtiva artikliga, mis ajalehele poliitilise värvingu annab, nii peaks ka „Sõ-

duris“ esimesel kohal ilmuma sõjaasjanduse ja eriti meie kaitseväge vastu huvi äratav artikkel.

Senini on „Sõduris“ domineerinud vaid teadusline külg. On püütud ajakirjale sellega teaduslist maiku ja teaduslist kaaluvust anda. Ei taha selle vastu vaielda, et see halb oleks, kuigi nii mõnigi artikkel jätab mulje, et siin lihtsalt „ridasid“ tehtud.

Meie sõjaväelased, kes tahavad alaliselt arenevas sõjateaduses väärilisel kõrgusel olla — ja seda peaks neist igaüks — see leiab seda sellekohasest sõjakirjandusest ja selleks on meil teostatud jälle ilus idee — eri kuukiri „Sõjateadlane“.

„Sõduri“ eesmärgiks jäägu meie kaitseväge elu propageerimine, elavaks tegemine, õhutamine ja huvi äratamine sõjaväes ja väljaspool seda.

Senini on „Sõdur“ püüdnud oma sisu poolest teed leida ja tungida hulkadesse — mõistuse kaudu, arendades teaduslisi artikleid. — Kuid sellest on vähe. Mõistusel on suurte inimhulkade tegevuse juhtimises sageli väike osa. Tundmustel on meie tahtjõu ja tegevuse liikuma panemiseks esimesjärgu tähtsus. Tundmuste osa, sõja-belletristika osa, sõjaluule, sõjamälestused jne. on senini meie „Sõduris“ puudunud ehk vast ainult vargselt siin ja seal vilksatanud.

Meil on selja taga Vabadussõda, suur Ilmasõda — milline suur ainete allikas sõja-ilukirjanduseks!

Olen sügavasti veendunud, et sarnase aine õige käsitlemine laiendaks märksa meie „Sõduri“ lugejaskonda. „Sõdur“ muutuks laiadele hulkadele loetavaks. Ta ei oleks ainult kitsa sõjateaduse eriteadlaste ajakiri, vaid iga sõjast osavõtnu leiaks vast temas midagi kõitvat. — Ajakirjast ei otsita ju jumal teab mis teaduse viimast sõna. Ajakiri olgu populäärne, idee- ja ainerikas. „Sõdur“ õhutagu leeki ja huvi kogu meie iseolemise ja esimeses järjekorras meie kaitseväge vastu. Siin põrkame vist kokku meie belletristika materjali vähesusega ja veel enam selle alaväärtusega. „Vemmalvärse“ oskavad teha ju sõjaväelasedki ja mõnel vesisel sõjamälestusel ei ole midagi ühist väärtuslise ilukirjandusega. Väljavaated ses suhtes on kurvad.

See ärgu aga kohutagu seda sihti taotlemast. Tehkem algust vähehaaval. Tarvis mõte liikuma panna, talle eluõigus anda.

Ei maksagi alguses otsida mõnda geniaalset luuletööd — leppigem keskpärasega. Aeg-ajalt kasvab aga pakutava materjali hulk ja tõuseb ka ühtlasi selle väärtus.

Lugegu iga sõdur, kaitseleitlane ja ohvitser enese moraalseks kohuseks mitte ainult „Sõdurit“ lugeda, vaid ka tema sisu rikastada.

Mõte tekitab mõtte, loob nägematud ühendusniidid, moodustab meie väikese rahvaväe üheks tervikuks, kes liidetud mitte ainult mõnes administratiiv või taktikalises

üksuses olemise sunnil, vaid kes liidetud vaimliselt meie rahvus-kultuurilise iseolemise kõrgel aatel! — Näeks juba lähemas tulevikus „Sõdurit“ kandvat ja puistavat õhuväe, sütitavaid sädemeid meie maleva halli igapäevsusse ja näeks meie sõdureid ja kaitsevaelasi ammutamas huvi ja armastust meie kaitseväge kandvast aatest. A. J.

Mõtteid distsipliinist.

Thomas Carlyle ütleb omas teoses „Prantsuse revolutsioon.“ distsipliini kohta: „Ta on igal ajal oma-sarnane ime ja mõjub usu kaudu. Kas ei ole tõesti imelik, kuidas üks mees sadasiid tuhandeid juhib, kellest iga üksik teda arvatavasti ei armasta ja paljud ka ei karda, aga siiski tema sõna kuulavad, lähevad kuhu tema tahab, peavad marssima ja peatama, surmama ja end surmata laskma, nagu oleks saatust ise kõnelenud ja komandosõna tõesti nõiasõna? Ja nüüd laske nõiasõna kord ununeda ja tema mõju kaduma minna! Ähvardavate däämonitena tõusevad siis teenistusvalmis olnud väimude leegionid teie vastu. Sest ka sõdurid hakkavad vastu. Kui nad seda ei teeks, siis võiks mõnigi asi, mis selles ilmas muutlik, peaaegu igavesti püsida.“ See nõiasõna läks kaduma Venemaal 1917 aastal, Saksamaal 1918 a. ja suured sõjaväed purunesid nagu õrnad klaaskuulid.

Distsipliini tähtsuse juures sõjaväe pidevuse ja lahingvõime kohta ei või vähematki kahtlust olla.

Juba Plutarch ütleb: „Üldine vaade nõuab sõdurit üldse, et ta tugeva ja terve kehana ilma enese isikliku tõukejõuta ainult juhi poolt antava tõukejõu järele liikuma peab. Ka Plato nägi, et ka kõige parem väejuht midagi ära ei saa teha, kui tema vägi korratu ja teda üks vaim ei juhi... Leidub palju näiteid, et riigis ei või olla midagi kohutavamalt, kui sõjajõud, mis end metsikutest ja järelemõtlemata tungidest juhtida laseb. Mitte asjata ei võrreldud Makedoonia sõjaväge pärast Aleksandri surma pimestatud tsükloobi Polyphemiga, kui teda korratuid ja poolhullumeelseid liigutusi tegemas nähti.“

Moltke ütles, et autoriteet ülevalt ja sõnakuulmine alt, ühesõnaga — distsipliin, on sõjaväe hing. Dangelmeier nimetas seda kõikide sõjaväe seaduste ratio legis.

Mõelge ainult Machiavelli kodanikkude väge, mis hävines, sest sellel ajal ei olnud distsipliini olemusest ja sõjaväelisel väärtusest mingit ettekujutust. Machiavelli ei olnud Rooma sõjakunsti uurimise peale vaatamata distsipliini mõiste brutaalsest tähendusest aru saanud ja ei teadnud, et teataval määral väljaõpetatud kodanikkude hulk veel sõjavägi ei ole, mis elukutselistele sõjaväelaste vastu püsida võib.

Kuid ka Machiavelli aegsed elukutselised sõjaväelased ei olnud nüüdseaja mõiste järele distsiplineeritud. Väeosad moodustasid oma lipu ümber väikesed sõjaväe-vabariigid, kellel oma kohtupidamine. Väejuhul ei olnud sisemise korra kohta midagi öelda. Väejuht võis oma tahtmist ainult seni täita, kui palk maksetud. Vastasel korral hakkasid sõdurite salgad ise oma poliitikat ajama. Sellest olukorrast võime nüüd selge ettekujutuse saada, sest meie oleme näinud soldatite nõukogusid. Nõukogude Venemaal valitseb praegugi veel juhtiva koosseisu võimule paralleelne poliitiline komissaride instituudi võim. Viimane on loodud nähtavasti sõjaväe revolutsioonilise ja kommunistilise distsipliini „kindlustamiseks,“ kuid kahtlemata kannatab selle all sõjaväeline distsipliin. Sellest

on hakatud aru saama ja juba ilmuvad siin ja sääl sõjaväelises kirjanduses ja ajakirjanduses artiklid, mis räägivad, et küllalt ei ole revolutsioonilisest, parteilisest distsipliinist, vaid sõjaväele on siiski tarvis sõjaväelist distsipliini.

* * *

Millel põhjeneb siis distsipliin? Kuidas teda saavutatakse?

Distsipliini peab kindlaks määrama sõjaväe ja temas olevate üksikute isikute tegevuse. Inimese tegevus allub teatavatele psühholoogilistele seadustele ja tekib inimese tahtmisest. Schopenhauer ütleb oma teoses „Die beiden Grandprobleme der Ethik“: „Ainus tõestatav inimese tahte seadus, millele see allub, ütleb, et iga tegevus võib tekkida ainult küllalise motiivi järeldusena.“ Millised on aga need põhjused? Schopenhauer ütleb nende kohta: „Iga „pean“ omab mõtte ja tähenduse halvemal juhtumisel ainult suhtumises ähvardava karistusega või oodatava tasuga. Iga „pean“ on oleneb järjekult tingimata karistusest ja tasust, s. o. kui Kanti keeles rääkida, ta on oluliselt ja alati hüpooteetiline ja mitte kunagi, nagu tõendatakse, kategooriline.“

Ainult meie isiklised huvid, laiemas mõttes võetud, määravad meie tegevuse. Tasu ja karistuse all ei tule mõista mitte ainult materjaalset tasu ja karistust, vaid ka moraalset, vaimlist, enesetundes ja meeolus väljenduvaid.

* * *

Et karistus oma otstarvet täidaks, selleks peab ta niivõrd mõjuv olema, et ta üles kaaluks üleastumise saavutatud lõbu. See on karistuse valjuse miinimumi psühholoogiline mõõdupuu. Karistuse valjuse psühholoogilist maksimumi on juba raskem kindlaks määrata, kuid kindel on, et liig palju üle miinimumi tõestatud karistused ärahoidva mõju asemel demoraliseerivalt mõjuvad.

* * *

Kuid alluv tahab ka teada, kas ta õieti on talitanud ja kas tema püüdumised ka tunnustamist leiavad. Kui teda ainult laidetakse, sõimatakse ja karistatakse, muutub ta kahtlevaks, tüdinuks ja lõpuks lohakaks, ning ei tahagi enam püüda paremuse poole. Kui aga ainult kiidetakse, siis muutub ta ükskõikseks, hooletuks ja sageli kaotab huvi teenistuse vastu, arvates, et see niisama hea küll, või et tema vigu ei osata tähele panna.

Õieti tarvitatud kiitus on olulise tähtsusega ülemate ja alluvate sisemise vahekorra juures ja on asendamatu abinõu distsipliini kõvendamiseks.

Materjaalne tasu peab siin teisele kohale jääma, kuigi ta mõnikord tarvilik on ja kasulik võib olla.

Kiitus ehk autasu esinevad ka samal kujul, nagu eraldusmärgid mundril, aumärgid, auastmes ülendamine jne.

Siinjuures peab aga kindlasti rõhutama, et autasu ainult siis oma väärtuse alal hoiab, kui teda piiratud arvul jagatakse. Mundri ilustused, nagu eraldusmärgid ja aumärgid, kaotavad oma olulise moraalse tähtsuse, kui neid kõik kannavad.

Aumärkide küsimuses satume aga dilemmi ette. Esiteks aumärk hoiab alal oma väärtuse, s. o. jääb abinõuks edasipüüdmisele ja vägitagedele tiivustamiseks ainult siis, kui teda välja jagatakse mitte bürookraatliselt shablooniliste teenuste redelite ja numbri järele, vaid despootiliselt, tujukalt, momendi meeleoluga arvestades. Siis äratub ta kadedust ja peabki seda äratama. Kuid teisest küljest, kadetus on jälle kahjulik distsipliinile. Iseäranis veel siis, kui väljajagamine on mõjutatud isiklistest suhetest. Aumärkide andmine on kaheteraga mөөk, mis lõikab mõlemale poole. Teda tohib käsitada ainult osav hirurg, osav nimelt psükoloogias, sest aumärkide küsimus on puhtalt psükoloogiline küsimus.

Karistuse kartus ja tasu ootus määravad meie tegevuse, kuid ainult siis, kui meie tavalikult teelt kõrvale tahame kalduda, või kui meie satume mitte igapäevaste otsuste ette. Muil juhtumistel järgneme meie harjumusele, mis meid kõvasti enese paelus hoiab.

Järjekul peab sõjaväes sõna kuulma harjumuse järele. Selle tähtsa harjumuse saavutamise kõige kindlamaks ja vanemaks abinõuks on kehalik drill. Kuid drilli päämine otstarve ja mõju on psükoloogiline.

Ülem peab omad käsud ja käsud üldse teostama. Käskude andmine, mille täitmist tõsiselt ei võeta ja karistustega ähvardamine, mida vastavatel juhtumistel ei määrata või määrata ei saa, on ülema poolt kõige raskem eksimine distsipliini vastu. Alluvatel on otse imestusvääriliselt terav arusaamine sellest, kas ülem annab käske asjalikkudel põhjustel või ainult selleks, et ülalpoolt kaetud olla. Kõige kahjulikum on, kui käsuandja oma korralduste eest ei seisa ja laicja ülemuse eest seda varjab, et tema on selle korralduse teinud. Alluvad täidavad käske häämeelega ja kahtlemata ainult siis, kui nad teavad, et käsuandja oma korralduse mitteõnnestamise puhul terve süü oma peale võtab, kui alluvad täielikult ja õieti tema tahtmise on täitnud.

Veel hävitavam distsipliinile on, kui ülem ühes oma alluvatega kõrgema instantsi käske arvustama hakkab ja nende täitmata jätmise peale oma alluvate poolt läbi sõrmede vaatab, öeldes et nad mõttetus on (kuigi nad seda ka tõesti oleks). Sellega võidab ta, võib olla, oma alluvate poolehoiu ja hoiab alal nende sõnakuulmise enese vastu, kuid katkestab distsipliini järgmise kõrgema astme vahel ja sõjaväes tekib juurde mitte ainult üks, või üksikud distsiplineerimata mehed, vaid terve distsiplineerimatu üksus. See on üldiselt võetuna veel hädaohtlikum, nii mitu korda hädaohtlikum, kuivõrd väetüksus on suurem ja tugevam üksikust mehest.

A. K.

Kaitseväe ametnikkude administratiiv-ohvitserideks ümbernimetamise küsimuse ümber.

Vististe rohkem, kui ühegi teise küsimuse juures, on viimase kahe aasta jooksul ajakirjanduses, kui ka kuuldavasti sõjanõukogu üldkoosolekute istangutel vaieldud ja arutatud kaitseväe ametnikkude administratiiv-ohvitserideks ümbernimetamise küsimuse kallal. Ei saa salata, et kõikidest neist vaieldustest ja arutustest tagajärgedest paistab välja nagu mingisugune tendents kaitseväe ametnikke tagakiusata. Ümbernimetamisest, nagu see välja paistab, tahetakse kord hoiduda, kord jälle tahetakse seda ei tea mis põhjusel ametnikkudele vägise peale sundida, arvatavasti vist küll sellepärast, et ametnikud nii väga suure isuga ohvitserideks saada ei soovigi. Üksikute isikute poolt teatavast ringkonnast, kes kaitseväe ametnikkude peresse ei kuulu ning nende ümbernimetamise suunas omamoodi töötavad, tehakse neid väga karikatuuriliseks ja püütakse küll sõnas küll kirjas toonitada, et kaitseväe ametnikkude ainus ja ülim püüe olla ohvitseri seisuse saavutamine. Et niisugused ebaõiged väited üldsust kaitseväe ametnikkude kohta eksiarvamisele võivad viia, toon allpool kogu vabariigi kaitseväes teenivate ametnikkude soovivaldused sõjaministrile, mis sõjaministri loaga (sõminali käsukiri nr. 187, 14.4.24 a.) 27-dal aprillil 1924 a. Tallinnas ärapeetud üldkoosolekul üles seati ja mis kõik ebaõiged ja haavavad väited ametnikkude kohta kõige paremini ümberlükavad.

Nimetatud üldkoosolekule oli ilmunud kuni 200 kaitseväe ametnikku. Koosolekut juhatas sõjaministeeriumi juriskonsult kt. sv. am. Selter. Koosoleku juhataja abi oli sidede ülem sv. am. Tompson. Sõjaministeeriumi esitajana oli koosolekule ilmunud kolonel Korjus.

Koosolekul selgus üllatavalt, et tervest kokkutulnud kaitseväe ametnikkude perest leidis hääletamise juures ainult 6 meest ja needki olid pärit keiserriigi ajajärgu vähematest nõunikudest, posti-telegraafi ametnikkudest ja teistest tsiviil-asutustes teeninud

isikutest, kes kõigest hingest tahtsid ohvitserideks saada ja isegi kõrgematesse aukraadidesse. Nendele 6-le ohvitserideks igatsejale liitus pärast veel juurde üks väga tuntud ametnik, kes koosolekule polnud ilmunud. Need härrad seadsid siis ühiselt oma allkirjadega eriarvamise kokku ja lisasid selle kaitseväe ametnikkude üldkoosolekul ülesseatud soovivaldustele juurde — sõjaministrile esitamiseks. Huvitav nähtus selle juures oli aga see, et kõik need 7 meest, kes kõigest väest ohvitserideks tahtsid saada, olid niisugused, kellel aeg pensiooni saamiseks ja erusse minemiseks juba ammugi väljateenitud, ehk kellel aasta või paar selleks veel teenida oli jäänud. Nüüd on mõned neist juba erusse läinudki, kuid need paar-kolm meest, kes teenima on jäänud, näikse kõigest väest selle heaks aina kihutustööd tegevad, et kaitseväe vanemad ametnikud saaksid ohvitserideks ümbernimetatud ja sõjaaegsed ning nooremad ametnikud maksvate seaduste vastaselt allohvitserideks „ülendatud“, et ümbernimetatavate jaoks saaksid kursused avatud, need mitmesse järku liigitatud (vanematele, ning noorematele) jne. Oma sihtide kätte saamise heaks kihutustööd tehes näivad nad nii naiivid olevat, et arvavad sellel mõju olema ümbernimetamise seaduse väljatöötajate ja ta vastuvõtjate peale.

Peale referaatide ärakuulamist ja küsimuse iga-külgest läbiarutamist otsustas kaitseväes teenivad ametnikkude üldkoosolek paluda hra sõjaministrilt järgmist:

1. Kindlustada sellekohase korraldusega ametnikkude teenistuse võimalused kõikidel administratiivmajanduslistel ja tehnilistel aladel, kas senini ametnikud teeninud, võimaldades neile edasijõudmist teenistuse alal ühisel alusel ohvitseridega.

2. Eelmises punktis nimetatud aladele määramise eesõigus anda nendele, kes sel alal kauem teeninud ja sellega suurema vilumuse omanud, vahet tegemata, kas ta ohvitser või ametnik.

3. Et võimalikult kiires korras saaks väljatöötatud ja maksuma pandud ametnikkude teenistuskäigu seadus, vastasel korral ohvitseride teenistuskäigu seadluses olevad soodustused ajutiselt ametnikkude peale laiendada.

4. Kui aga eelpool ettetoodud sooviavalduste täideviimine raskustega seotud on, või kui kaitseväge ühtluse pärast soovitav on ja tarvilikuks leitakse läbi viia ühtlustamist kutsetes ametnikkude ümbernimetamise teel ohvitserideks, siis paluda kõiki sõjaväe ametnikke, sõjaaegseid ametnikke ja sõjaväe ametniku asetäitjaid võimalikult pea ümbernimetada vastava kutse liigi ohvitserideks.

5. Sel juhtumisel, kui ametnikud kavatsetakse ümbernimetada ohvitserideks, siis paluda, et Vabariigi Valitsuse poolt 30. jaanuaril 1924 a. vastuvõetud ajutises kaitseväge ametnikkude ümbernimetamise seadluses saaksid järgmised muudatused tehtud:

a) Kõik aktiiv-teenistuses seisvad sõjaväe ja sõjaaegsed ametnikud ning sv. am. asetäitjad, kes sõjaväe ametniku kutses kinnitatud, ehk sv. am. kutses kinnitamiseks nõuetava aja välja teeninud (Ülemjuh. pvk. nr. 450. 1919 a.), ilma erandita saaksid sõjaministri poolt korraldatavatele kursustele lastud, hariduse peale vaatamata, ning nende rahuloldavalt lõpetamisel vastava kutse liigi ohvitseriks ümbernimetatud.

b) Et vabadussõja aegne teenistus sõjaaegsetele ametnikkudele ja sõjaväe ametniku asetäitjatele sõjaväe ametniku kutses kinnitamiseks nõuetava aja välja teenimiseks saaks väljaarvatud samuti, kui vabadussõja ajal ohvitseridelegi teenistuse aeg järgmisesse aastemesse ülendamise juures sai arvestatud.

c) Et kursused, kui need korraldatud saavad, niisugused oleksid, et need ametnikkude teadmisi täiendaks vastavalt nende erialadele ja informeeriks rivialal.

d) Et sõjaaegsed ametnikud ja sõjaväe am. asetäitjad, kes sõjaväe ametniku kutses kinnitamiseks nõuetava aja välja teeninud, saaksid sel juhtumisel, kui nemad ohvitserideks ei saa ümbernimetatud, sõjaväe ametniku kutses kinnitatud.

6. Et saaks lubatud ametnikkude ohvitserideks ümbernimetamiseni moodustada ametnikkude keskesitus, kes koosolekul vastuvõetud sooviavalduste mõttes tarbekorral ametnikkude seisukorda kaitseväge juhatause ees esitaks. Esituse loa saamise korral valida koosoleku juhatus ühes kolme kandidaadiga teistest linnadest.

Koosoleku lõpul teatas sõjaväe sidade ülem sv. am. Hans Tompson, et tema oma eriarvamisega esineb.

Üks koosolijatest.

Piirivalve üleajateenijate olukord.

Tahtmatult olen sunnitud kõikide piirivalves teenijate piirivalvurite nimel „Sõdur“ veergudel allpool järgnevatele ridadele ruumi paluma, et ligemalt valgustada ja esile tuua piirivalves teenivate üleajateenijate kehvast palgast ararppuvat viletsat majanduslist seisukorda ja seejuures üllasket vastutust teenistuse alal, mis neid kaitseväge üleajateenijatest tuntavalt eritab ja selle tõttu piirivalvurite keskel silmapaistvat nurinat sünnitab. On teada, et piirivalvur, olles koha peal oma otsekoheste ülesannete juures, on ka veel osaliselt politseilise ametvõimu funktsioonide täitjaks; nii on ta võimalust mööda kõikide kohalikkude kahtlaste isikute silmaspidaja ja on seega kohustatud üldse kõiki kohalikke elanikke tundma, mis politseil tarvilisel korral suureks abiks on; kui piirivõos politseil mõningate tabamiste juures suuremat abi vaja, on piirivalvur jällegi esimene oma kaasaaitamisega. — Kõik niisugused tegutsemised, iseäranis aga salakauba tabamised, kujunevad piirivalvuritele rohkem kahjaks kui kasuks, sest sellega satuvad nad elanikkude viivaenu objektiks. Iseäranis on see nähtus ilmsiks tulnud Vene piiril ja mujal suuremates salakaubitsejate pesades, kus elanikud, kes harjunud on sogaes vees elama, piirivalvureid heameelega mitte näha ei taha, kuigi nad silmade ees endid libedatena paista lasevad. On küllalt juhtumisi olnud, kus valvurid oma teenistuskohuste täitmise juures oma elu on ohverdanud, mis kaitseväes üleajateenijatel rahuajal harukordsetel juhtumistel ette võib tulla. Piirivalvur on kohustatud igasuguste ilmadega ja igal ajal 4—6 tunni piiripostil valvel ja peale selle sama palju aega postilt tagasi tülles kordonis korrapidajaks olema, mis kokku oma 12 tundi välja teeb. Kaitseväes aga saadab üleajateenija pea suurema aja oma teenistusest kasarnu piirkonnas mööda, mis kuigi raske ei ole, kui võrrelda piirivalvuri kasarnu elu, kui see piiril soode ja rabade keskel kusagil üksildases majajäetud kordonis asub, kuhu nii kergesti juuregi ei pääse ja kuhu isegi toiduainetega kohalemuretsemine äärmiselt raske on. Olen tähele pannud, et paljud kordonite naabruses olevad külad ja talud ei taha viivaenu pärast piirivalvuritele üldse toiduaineid müüagi ja kuigi vahel kuidagi müü-

vad, siis tead, et pead ka maksuma hinda! Kõige õudsem on elu Vene piiril, kus sulle igapäev ainult hallid hari-matud inimtüübid vastu vahivad ja missuguseks ka ise võid kergesti muutuda, kui oma elu seal pikemalt mõtled mööda saata, ehk õigem ütelda — piirivalves teenida. Ei eksi vist sugugi, kui mainin, et piirivalve ellukutumise algpäivil sihtjooneks võeti ja kätte taheti saada — piirivalve teenistusse koguda niisuguseid üleajateenijaid — valvureid, kes end selle teenistusele pikemaajaliselt pühendaksid, mis võimaluse annab ajajooksul välja kujuneda piirivalvuriks, kes omas ametis kõigiti vilunud on.

Praegu kuuled aga igalt piirivalve teenistusest lahkunult, et lahkumise põhjuseks on just viletsad palgaolud ja mitmesugused teised teenistusest tingitud rasked elutingimised olnud. Piirivalve formeerimise algul tulid paljud tublid endised kaitseväelased piirivalvesse, lootes selle ametalale pikemaks ajaks jääda, kuid nüüd on lahkunud eelpool toodud põhjustel suurem osa neist piirivalve ridadest. Nagu nüüd juba näha, tõuseb piirivalvest lahkujate arv käesoleval aastal ligi 150-ni, mis meie väiksearvulise piirivalve juures iseeneset kaunis suurt arvu kujutab. Ja kui nõnda edasi läheb, siis võib kindalsti eeldada, et piirivalve tulevikus tublisid mehi ei näe ja piirivalve võib seega välja kujuneda nagu üheks õnnekatsumise kohaks, kus katsetakse mõni aeg läbi ajada ja esimesel võimalusel teenistusest lahkutakse. Peab kahjatsusega küsima, millest on siis tingitud see, et piirivalvurid kaitseväelaste üleajateenijate kõrval nii kitsastes raamidest on pigistatud... Suure nurina põhjuseks piirivalves on ka veel see, et teenistuses astumisel igalt valvurilt 5000 marka varustuskautsjoni nõutakse, missugust viisi kaitseväes mitte ei ole.

Oleks tungivalt soovitav, et piirivalvurite palgad kord võetaks läbivaatamisele ja praegust varustusseadlust sarnaselt muudetaks, et ta piirivalvuritele enam-vähem vastuvõetav oleks — nii, kui see kaitseväes on. Nagu teada, saavad kaitseväes üleajateenijad varustuse asemele ka raha, mis soodustab üleajateenijale paremaid riideid muretsema. Seda võiks ka piirivalves ellu viia.

K. K.

Ohvitseride korteriküsimus.

Sõjamineister olla ohvitseride korterikriisi lahendamiseks kava välja töötanud, mida katvasevat lähemal ajal valitsusele heakskiitmiseks esitada. Kavatsus seisab väeosa ohvitseri-kogudele majade ehitamises, kuhu ohvitserid võivad üürnikkudeks minna. Et sarnane korterikriisi lahendamiseks väljatöötatud kava paberil väga hea võib olla, selle kohta, arvan, palju sõnavõtmist ei ole, kuid kas selle kava järele elus endas ka midagi kriisi lahendamiseks läbiviia saab, selle üle tuleks palju vaielda.

Et ühe rügemendi ohvitseridele maja riigi ehituslaenuga ülesehitada, milles oleks 30. 1—6toalist korterit, läheks ettevõtte kõige vähemalt 30.000.000 mk. maksma, sinna juure arvata veel 4% s. o. 1.200.000 mk. laenu tasu. Et põhikaptal ühes % ohv. kogul tasuda tuleb, selleks peab ta igalt üürnikult-ohvitserilt korteri suuruse järele 2000—12.000 m. kuus üüri näol sisse nõudma. Kust võtab aga noorem ohvitser oma viletsa palga juures sarnase üüri maksmiseks raha? See oleks küsimus, millest paberil olevad „head kavad“ üle ei aita. Küll korterisi saaks, ega nendest puudu ole, kuid nende tüürimiseks puudub paljudel võimalus, veel liiatigi sarnases kallis majas, mida sõjamineister mõtleb üles ehitada. Sarnane maja oleks ohvitseridele täiesti tuluta, sest et kalli üüri tõttu teda tarvitada ei saaks.

Nii siis ei ole maja ehitamisega mingisugust korterikriisi lahendatud, ehkgi ohvitserid nii väga seda ootavad. Et aga korteri ja üldse majandusline küsimus ohvitseridel, iseäranis noorematel, väga terav on, siis tuleb selle lahendamiseks küll midagi muud kohasemat abinõu leida, kui kogule ühiskasarmu ehitamine on.

Missugused pahad küljed peale kalliduse ühiskasarmul veel oleksid, sellest ei maksa rääkida, see peaks igapähele rohkem kui selge olema.

Kuidas oleks, kui riiklist laenu anda 100% mitte ohv. kogule, vaid üksikutele ohvitseridele, kes soovivad omale majanduslise olukorra kindlustamiseks maju ehitada? Arvan, et see ohvitseri iseseisvusele ja tema elu arendamisele palju kaasa aitab, kui teab, et temal varandus — kodu on, mida ehitada, ilustada ja kaitsta ta ülem püüde oleks. Kes aga seda ei soovi, selle korteri olukorda võib ainult ajakohasema korteriraha määramisega parandada. Seda ei peaks mitte aukraadi järele tehtama, mis korteri suuruse ja nii siis ka selle kalliduse äramääramiseks mingisugune möödupuud ei ole, vaid just perekonna liikmete arvu järele — perekonna abiraha seadust aluseks võttes. Oleks ju loomuvastane, kui kolonel poissmees 5 tuba tarvitab, kuna 5—6 liikmelise perekonnaga noorem ohvitser ühes ainsas toas peaks elama. Vist kusagil riigis ei ole nooremate ohvitseride seisukord nii vilets, kui ta meil on. Ei ole veel keegi siinamaani nende majanduslike olukorra parandamiseks samme astunud, olgugi, et nende ülesandend teenistuses vanemate ohvitseride omadest paljudest raskemad on. Enne, kui midagi teostada, tuleb kindlale otsusele jõuda, kas ta tõesti olukorda parandada ja siis alles aidaku meid heldelt Vabariigi Valitsus!

Iial.

Toimetuse märkus: Toimetuse annab käesolevale artiklile ruumi kui mõtteavaldusele, mis puudutab üht praegust ohvitserkonna elu valusamat küsimust.

Sõjateaduslik ühing Nõukogude Venes.

Toimetuse märkus.

Käesolevast artiklist, mis kirjutatud N. Vene ajakirjanduses leiduvate andmete põhjal, võime Vene sõjaväelistest oludest ja sv. juhtide ettevalmistusest saada esimesel pilgul väga soliidse mulje. Kuid tähendatud andmeid, nagu seda ka autor ise ära märgib, tuleb kvalitatiivselt ainult teatava ettevaatusega võtta. Sidekompani sõjateadusline ring teeb tegemist teaduslike küsimustega (?). Ringi liikmed on kompani juhtivast koosseisust, kes sinna pääsenud peaaesjalikult oma meelsuse tõttu, palju vähem aga oma teadmiste ja oskuste pärast. Võib arvata, milline see „teadus“ on, mida seal arendatakse. Selle sõnadekulutamise kõrval ei oska aga sõdur püssiga märki tabada või telefoni juhet õieti ühendada.

Üldse võib tähele panna, et seal ainult arendatakse, kavatakse, töstetakse tasapinda, organiseeritakse, püütakse jne., kuid kõik kiitvad paljusõnalised ajakirjanduse artiklid kõnelevad vähe sellest, mis tegelikult juba tehtud ja tõesti saavutatud on, — mis oletada laseb, et tõelikkuses väga vähe kirjutamise ja näitamise vääriks leidub.

* * *

Kõigil on teada, missugune suur mõju ja tähtsus on juhtival koosseisul sõjaväes. Nõukogude Venemaa enamline sõjavägi komplekteeriti esialgu tsaariaegsete ohvitseride kaadriga, kes sunduslikult mobiliseeriti. Kuna enamlased sellele juhtivale koosseisule suuremat usaldust ei kinkinud, tekkis sõjaväes komissaride institut, missuguseid ohvitseride tegevuse kontrollimiseks ohtrasti kohtadele määrati. Samal ajal pääsesid kas poliitilistel põhjustel ehk oma

sõjalise väärtuse tõttu nii ülemate kui alamate juhtide kohtadele isikud, kes mitte mingisugust haridust ei olnud saanud. Siis algasid tegevust uute punaväe juhtide hankimiseks ka sõjaväe õpeasutused, kus teaduslik valmistus esialgu juhuslikku ilmet kandis ja kaugelki täielik ei olnud.

Nõnda kogunes punaväkke väga kirju ja teaduslike ettevalmistuse poolest õige nõrk juhtiv koosseis.

Pärast 1921 aastat algas sõjaväe kokkutõmbamine, mis 1924 a. alguses sellega lõppes, et kaadri koosseis üle 2 miljoni mehe pealt 610 tuhande peale vähenes. 1924 aastal vähendati sõjaväe majanduslikel põhjustel veel 40 tuhande mehe võrra, kusjuures sõjaväe valitsemise aparaadis suured muudatused ette võeti. Keskaparaadi koosseis vähendati 4½ tuhande inimese pealt 2 tuhande peale. Kokkutõmbamiste tõttu lahkus peale kohustusliku teenistusaja lõppu suurem osa tsaariaegse armee ohvitseri, kes seni punaväes mobilisatsiooni sunnil teenisid. Teenima jäänud tsaariaegsed ohvitserid, kui poliitiliselt mitteustav element, sunniti kokkutõmbamiste puhul vägisi lahkuma. Samal ajal määrati juhtide kohtadele parteisse kuuluvad isikud, kes kodusõja kooli läbi olid teinud ehk mõne punaväe õpeasutuse lõpetanud, missugust elementi valitsus poliitiliselt alati usaldada võis. Punaväe poliitilise valitsuse juhataja A. Bubnov'i aruande järele oli 1925 aasta algul juhtiva koosseisu hulgas järgmine protsent kommuniste: armeede juhatajate hulgas — 69%, korpuse juhtide hulgas — 85%, diviisi juhtide hulgas — 45%, rügemendi juhtide hulgas — 41,5%, kompani juhtide hulgas — 41% ja staabiülemate hulgas — 31%.

Ühendues sellega, et juhtiva koosseisu poliitilise meelsuse mõttes teatud ühtlus saavutati, aval-

dati 1925 aasta kevadel revolutsioonilise sõjanõukogu poolt päevakäsk, mille järele kõik rivi- ja administratiiv-majandusline ala väeosa ülema kätte koondatakse, kuna sõjaväe poliitilise kasvatus küsimumused poliitilise valitsuse vöimkonda jäävad.

Väga ebaselge on juhtiva koosseisu üldhariduse ja sõjateadusliku ettevalmistuse küsimus.

Juhtiva koosseisu katsumistel õige väikese ulatusega õpekava järele, mis revolutsioonilise sõjanõukogu käsus nr. 214 — 1923 a. avaldatud, selgus, et rohkem kui kolmandik juhtivast koosseisust ei olnud rahuldavalt ette valmistatud. Revolutsiooniline sõjanõukogu ei piirdunud selle vähenõudliku õpekavaga ja käsu nr. 1515 — 15. XII. 1924 a. määrati juhtivale koosseisule poliitiliste ja üldhariduslike teadmiste miinimumiks normaal-sõjakoolides antavad teadmised ühes kohustusega neid kolme aasta jooksul omandada.

Juhtiva koosseisu nõrk teaduslik ettevalmistus ühenduses sõjaväe üleminekuga territoriaal-miilita süsteemile, sundis valitsust juhtiva koosseisu teadmiste täiendamise peale mõtlema, ning sõjateadusliku haridusseltside ja sõjateaduslike ringide võrgu levitamisele asuma.

„Sõjateadusliku ühingu“ (V. N. O.) keskkorjaan saadab laiali oma juhtnöõrid kõikidesse väeosadesse ja kogu Nöukogude Liidu territooriumile.

V. N. O. organisatsiooni esimeseks rakukeseks ja aluseks on „sõjateaduslik ring“ (V. N. K.) väeosa ehk asutuse juures. Rakuse töö seisab peaaesjalikult liigete eneseharimises ja teadusliku uurimise iseloomuga teemide laboratoorses läbitöötamises.

Sõjateadusliku ühingu (V. N. O.) järgmise instantsi — diviisi (korpuse, garnisoni) sõjateaduslikus haridusseltsis (O. V. N. O.), kui koosseisu poolest tugevamas, tehakse peaaesjalikult teaduslikku uurimistööd ja eneseharimise alal töötatakse läbi juba tösi-semaid teeme.

Tööd väljaspool sõjaväe, sõjalist propagandat, juhivad sõjateaduslikud ringid (V. N. K.) ja sõjateaduslikud haridusseltsid (O. V. N. O.) iseseisvalt, kooskölastades oma tegevust sellel alal garnisoni keskkoha juhtnöõridega, missugune keskköht vöib olla iseseisvaks sõjateaduslikuks haridusseltsiks garnisonis ja ka diviisis (korpuses, koolis), kui diviisi haridusselts on samal ajal garnisoni haridusseltsiks.

Sõjateadusliku ühingu organisatsioonide (V. N. O.) ülesanded seisavad mitte ükski kõige mitmekesisemate teaduslik-hariduslike küsimuste alal, vaid ka rahuaegse poliitilise ettevalmistuse ja sõjaaegse poliitilise töö aladel. Et V. N. O. tegevusest pilti anda, toome 33. territoriaal-diviisi üksiku sidekompani sõjateadusliku ringi tegevusaruande:

„Kompani sõjateaduslik ring sai alguse 1922 aasta sügisel. Kahe aasta jooksul on sõjateaduslik ring suure töö ära teinud sõjaliste teadmiste tasapinna töstmisega juhtiva koosseisu hulgas, eriti aga juhtivat koosseisu side tehnika ja taktikaga tutvustades. Et juhtiv koosseis oma teadmisi täiendada püüab, töedab asjaolu, et algusest peale 100% juhtivast koosseisust ringi tööst võtsid osa. Kuid peab tähendama, et vaatamata liigete huvi ja töötöhtmise peale, töö esialgul kindla kava puudumise tõttu lonkas, mitmesugused körvalised põhjused ei vöimaldanud ringile oma tööd korrapäralistesse röbästesse juhtida.

Kui kompani mineval sügisel püsivalt kohale jäi, avanes ka ringil vöimalus oma tööd täies ulatuses arendada. Garnisoni V. N. O. konverents (1924 a. novembris) andis ringile kindla organisatsioonilise aluse. Samal kuul muudeti ringi organisatsiooni selles möttes, et liikmeks astumine vabatahtlikuks tehti.

Praegu on ringil 12 liiget keskmise ja noorema juhtiva koosseisu hulgas, mis kompani juhtivast koosseisust 90% teeb. Ringi tööd juhib liigete üldkoosolekul valitud kolmeliikmeline juhatus kompaniülemaga eesotsas. Üks juhatuse liigetöst on ringi sekretäriks, kelle ülesandeks on kõige tehnilise töö tegemine ja ringi tegevuse valgustamine ajakirjanduses.

1924-25 aasta talvisel hooajal oli ringil kavatösetud läbi arutada 10 teemi. 18. novembrist 1924 a. kuni 1. jaanuarini 1925 a. töötati läbi 4 teemi: „Juhtiva koosseisu ettevalmistamise meetodid side territoriaal-väeosades“, „Söduri kasvatamine territoriaal-väeosades“, „Distüplinaarne poliitika punaväes“ ja „Keskmise ja noorema juhtiva koosseisu töö side alal mitmesugustes olukorra tingimustes“. Peale käesoleva aasta 1-st aprilli on kavatösetud läbi töötada järgmised küsimused: 1) „Meie viierühmaline kompani ja tema vördelemine Poola, Prantsuse, Saksa, Inglise ja teiste kompaniüdega, ühes olemasolevate sideabinöude kasutamise vöimaluste selgitamisega“, 2) „Uue-organisatsiooniline diviis“, 3) „Juhtiva koosseisu osa punaväes“, 4) „Mida kodusöda side alal uut on toonud“, 5) „Sideabinöude kaitsemine gaasirünnakute eest“ ja 6) „Taktikaline sidemäng uue-organisatsioonilises diviisis“.

Kompani sõjateadusliku ringi töö kogemustest selgus tarvidus rohkem elulisemaid viise leida sõjateadusliku töö läbiviimiseks. Sõjateadusliku ringi (V. N. K.) liigete ühise töö tagajärjeks oli järgmine teemide ja küsimuste väljatöötamise meetod, mis ka vastuvöetavaks tunnistati: 1) teemide ja küsimuste läbitöötamine on kõigile liigetele kohustuslik; 2) küsimuse ehk teemi üksikasjalik ja igakülne läbitöötamine antakse 5—6 liikmelise rühma kätte, kelle juht läbitöötatud küsimuse sõjateadusliku ringi üldkoosolekul ette kannab; 3) teised sõjateadusliku ringi liikmed on selle teemi suhtes nii ütelda oponentideks ja kontrolöõrideks. Nönda on vöimalik terve ringi arvamist teada saada.

Peale puhtteadusliku töö tegemist vötab sõjateaduslik ring aktiivselt osa sõjalise hariduse ringide organiseerimisest ja juhib nende tööd. Peale selle vöttis ring oma teadusliku kontrolli alla kompani spordiringi töö. Sõjateadusliku ringi liikmed, pidades tarvilikuks alati poliitilise elu kursis olla ja tehnika ning sõjakunsti arenemist jälgida, otsustasid omal kulul vastavat eriajakirjandust tellida. Käesoleva aasta 1-sest jaanuarist telliti liigete ühisel kulul järgmised ajalehed ja ajakirjad: „Pravda“, „Krasnoarmeiskaja Pravda“, „Krasnaja Svesda“, „Soha i Molot“ (kohalik), „Voennöi Vestnik“, „Sputnik politärbotnika“, „Vöstrel“, „Bolshevik“, „Punaväe tehnika ja varustamine“.

Et töö juures tekkinud ühte ehk teist ebaselget küsimust lahendada ja et töös teatud ühtlust luua, peab sõjateaduslik ring tihedat sidet punaväe akadeemia sõjateadusliku ringiga. Peale selle töötötab sõjateaduslik ring 33. territoriaal-diviisi ja garnisoni sõjateaduslike haridusseltside juhatuste järele ja on nendega tihedas ühenduses.

Toodud aruandest on selgesti näha, missugune on see sõjateaduslik haridustöö ühes väikeses punaväe osas, kus juhtiva koosseisu hariduse töstmiseks kahtlemata intensiivselt töötatakse. Kuigi oletada, et aruandes paljugi ilustatud on, ei saa siiski eitada, et sellel alal teatud edusamme on tehtud. Pealegi sunnib juhtivat koosseisu teaduslikule töele see asjaolu, et käsk nr. 1515 — 1924 a. juhtivale koosseisule kohustusliku eksami peale paneb, mille sooritamisega ainult vöimalik on oma eesöigustatud seisukohta sõjaväes alles hoida. Eriti hölbustab juhtiva koosseisu eneseharimist asjaolu, et ta vördelemisi noortest inimestest koosneb. Nönda on ühe ankeedi järele Moskvas

kõigi väeliikide (peale sõjakoolide) kõrgemast ja keskmisest juhtivast koosseisust 71% 20 kuni 30 aasta vanaduses.

Sõjateadusliku ühingu (V. N. O.) laialine levimine meie idanaabri juures väärib erilist tähelepanu ja nõuab igakülgset tundmaõppimist.

Peab meeles pidama, et praegusel sõjatehniliste abinõude kiire arenemise ajajärgul (kuna lahingu iseloom just nendest abinõudest on) kõik sõjaväed oma juhtiva koosseisu süstemaatilise arendamisega tõsiselt tegemist teevad ja igal viisil temast vaimlist aktiivsust ülal püüavad hoida. E. V.

Meriväe õpelaevast.

Sõduris nr. 13 s. a. ilmus kuulutus, et S. Ü. Õ. meriväe klassis võetakse õpilasi vastu, — see tähendab, et asi on tõsine ja meie meriväe ohvitseride peret kavatakse suurendada. Nende ridadega tahan puudutada küsimust, millega meil lähemas tulevikus tuleb kokkupõrgata, s. o. meriväele õpelaeva soetamist. Arvan, et see on küllalt juba selge ja läbikaalutud, et kui meriväe ohvitser olla, siis peab ta merega ka harjuma ja temaga nii ütelda ühte kasvama. Sellepärast oleks selle tarvilikkuse kohta siin sõna võtta ülearune.

Et inimene mere elu ja tema tujudega harjuks, selleks on tarvis palju lahtisel merel sõita, kus ilmastiku tujude eest kühugile pääsu ei ole, vaid tuleb seda vastu võtta, mis ilma annab.

Kui käesoleval aastal vastu võetakse noored kadetid, siis tuleb neid kas tuleval ehk ületuleval suvel meripraktika omamiseks välissõidule saata. Meil meriväes on üks sarnane välissõit juba korda saadetud, ja sellest saadud kogemuste põhjal katsun seda küsimust valgustada. Et asi piltlikum oleks, peatan lühidalt õpelaeva mõõdunud sõiduks nõutamise juures. Kui enne tähendatud sõitu õpelaeva küsimust arutati, siis oldi arvamisel, et laev tuleb rentida, ehk osta; ta peab olema mootorpurjek ja mitte alla 300 tonni suur. Kõik teised küsimused jäotatakse, nii kuni taklasi vorm, mootori tugevus, laeva kere jooned j. ne., sest seda oli raske ette kindlaks määrata, kuna teada ei olnud, missuguse laeva just saab ja kas laev rendidakse või ostetakse. Kõigile meriringkondadest on teada, et meil Eestis sarnaseid mootorpurjekaid ainult piiratud arvul leidub. Laevu on küll häid ja ilusaid, kuid nad ei ole mootorpurjekad. Laeva rentimine on ikkagi juhuslik asi. Oletame näiteks, et Eestis meie nõuetele vastavaid laevu küll leiduks, kuid siiski on rentimine raskendatud sellega, et just siis, kui meil laeva tarvis läheb, ta võib olla, koduvetes ei juhtu olema, kuna seda, et laeva omanik meie järelelaeva ilma tasuta oodata laseks, ei maksa loota; ootamise eest aga tasu maksta oleks ilmaasjata kulu. Viimase meriväe kadettide välissõidu jaoks renditi mootorpurjek „Viljandi“. See oli siis kõige parem ja kohasem, mida meil Eestis võis valida, kuid siiski ei vastanud ta kaugeltki meie nõuetele. Ta suurus oli küll umbes 350 tonni, kuid pean tähendama, et see arvamine oli ekslik, et 350 tonniline laev küllaldane on õpesõiduks. See suurus on liiga väike. Laeval oli veel palju teisi puudusi. Suuremad neist olid: nõrk mootor, taklase nõrkus ja vorm. Laev ei annud välisvaatlejale mitte õpelaeva muljet. Õpelaeva taklas peab olema raataklap. Puudusi oli veel palju, mida siin ei puuduta. Piirdun ainult mõnede esiletõusmisega, nii kui: rentimise protseduur, elu- ja kõrvalruumide ehitus ja asetused laevas, vahekord laevaomaniku ja rentija vahel, laeva ümberkorraldamine kaubalaevast õpelaevaks j. n. e. Et laev oli renditud, siis rajati kõik „ajutise“ peale ja sellepärast oli ka asi puudulik ja vilets. Peapuudus oli selles, et välissõidu kavatsuse teostamist hakati liig hilja toimima. Sellepärast oleks juba praegu aeg tulevaseks sõiduks põhimõttelike küsimusi äraotsustada, ja kõik eeltööd valmis teha.

Mootorpurjek „Viljandi“ oli riigi käes rendil umbes 7 kuud ja renti makseti ta eest 180.000 mk. kuus; seega läks tema tarvitamine riigile maksma 180.000 × 7

= 1.260.000 mk. Kui võrrelda tema väärtust (3½—4 miljoni mk.) seitsme kuu jooksul makstud rendiga, siis teeb rendisumma välja 1/3 ta üldväärtusest. Palju lihtsam ja odavam tuleb niisugune moodus, kui Sõjaministeerium omale õpesõidu otstarbeks laeva ostab, mida võib peale välissõidu lõppu äramütia.

Kadettide välissõiduks on tarvis laev, mille suurus minimaalselt 500 tonni ja mis nii tugeva mootoriga on, et selle abil 7 kuni 8 miili tunnis edasi võiks sõita. Kui meil oleks võimalik niisugust laeva rentida, siis läheks see maksma mitte 180.000, vaid vähemalt 280.000 mk. kuus, missugune rendisumma kaugelt suuremaks tõuseb, kui see võimalik kahju, mis laevaostmise juures makstud ja peale tarvidust äramütimise juures saadud hindade vahel ehk tekib. Ütlen veel enam — kui müümise juures kahju summa võrduks ka summale, mis tuleb maksta rendiks laeva tarvitamise eest, ka siis oleks Sõjaministeerium veel võidus. Mütia olevate laevade valik on väljamaal suur, millede hulgast võib valida nägusa ja õpelaevaks kõigiti kohase mootorpurjeka, millele Eesti lipp võiks uhkelt lehvida. Kõne all olev õpelaev peab olema terasest ehk rauast kerega 500 tonni suur, raataklasiga (vastasel korral võib taklase omal jõul ümberehitada, kui laev juba ostetud), vastavas tugevuses mootoriga ja hästi saleda ehitusega. Niisugustele tingimistele vastavaid kaubalaevu, missuguseid kerge ümbermoodustada õpelaevaks, on väljamaal mütia suures väljavalikus. Kuulasin järel niisuguses suuruses laevade hindasid Daanist ja Rootsis: 500 tonniliste mootorpurjekate hinnad varieerivad 5—7 miljoni Eesti marga vahel.

Mootorpurjek „Viljandi“ rent, mida Sõjaministeerium maksis, tegi välja 1/3 laeva väärtusest 7 kuu jooksul. Kui nüüd 7 miljoni laeva rendiks võtta 2,3 miljoni, s. o. 1/3 ta väärtusest, siis on see summa nii suur, et laeva müümise juures, ütleme peale aastast tarvitamist, nii palju oma väljamaksu hinnast vähem saada oleks raske ettekujutada — juba sellepärast, et ta õpelaevaks olles oma väärtusest peaaegu midagi ei kaota. Veel parem oleks meie laevastikule, kui niisugune laev alaliseks tema koosseisu jääks. Teda võib kasutada, kui baasi, sest meie laevad on ikkagi ainult miinilaevad, kus kõik ruum äärmiselt piiratud on. Tihti on tarvis suuremal ehk vähemal arvul meriväelasi, kes laevade koosseisu ei kuulu, kühugi äramahutada, mis väga tülikaks kujuneb niihästi mahutajatele ja veel enam meriväelastele. Senini on selles asjas abiks olnud k. l. „Lembit“, kuid kauaks tema elupäevad ikka kestavad! Selles õpelaevas leiaksid aset kadetid ja jungid suviste õppuste ajal. Abinõusid leidub meil küllalt, mida siis võib sinna kokkukoondada üheks tervikuks. Niisugusel õpelaeval on võimalus laevastikuga kaasa minna ja kui tarvis, ka praktika jaoks sõitused ette võtta. Torpeedo-, kahur- ja masinala spetsialistid võib siis õppuste ja sõitude ajaks sõjalaevadele komandeerida, ajajooksul võib isegi torpeedo- ja kahurala nii sisseseada, et nende alade õpilaste komandeerimiseks ei teki vajadustki. Peasi — niisuguse laeva iga on pikk ja kestaks aastakümneid. Saagu see kirjatükk tõukeks, et asi teostamist leiaks, sest tulevased meie väe kadetid vajavad õpelaeva ja meripraktikat. E. M.

JUTUD.

Meie.

P. UNIVER.
„Mu Kodumaa“.

I. XII. 24.

Me võitlend vastu Venema,
Me heitlend Sõjas Vabaduse.
Sest teadku kõik, sest teadku sa:
See pühaks jääb meil alati.

Me võitlend kaldal Narova,
Me sõdind väljul Petseri.
Ehk väike meie vägi siis:
Kuid seisime.

Kuid seisime:
Me pojad väiksed kodumaa,
Me mehed julged, vaimustet.
Me seisime.

Nüüd läinud aeg on juba see.
On lõppend ammu võitlus see.
On lakkand Sõda Vabaduse.
On rahu üle Narova.

Kuid endselt haugub Vene peni.
Kuid endselt turtsub Venemaa.
Käib koer kui ümber, urgitseb,
Käib koer kui vihas, nurgitseb.
Vist sõjas saand veel vähe sa!

Kõrk vere peni, tea sa,
Kõrk Vene peni, kuule sa:
Me võitlend Sõjas Vabaduse.
Me heitlend rajal kodumaa.
See pühaks jääb meil alati.

Kui saabub aeg uus verine.
Kui küsimus: kas oleme,
Meil tõstab jälle ajalugu:
Siis tõuseme me hõiskav sugu.
See teada olgu sinule

Me saatus olnud kõrk ja karm.
Me saatus, teame, kõrk ja karm.
Kui tahab seda ajalugu,
Siis langeme, kõrk, kõiskav sugu.
Siis langeme me viimteni.

Kuid sulle, haukuv Vene peni,
Siin maal ei iial alistu.
Tea, enne meie sureme,
Kui saatust suga jagame.
See meie vand, see töotus.

See meie vand, me töotus.
Ta kajab, kus veel taeva rand
Me maid ja välju piiramas,
Me saari, taluid tiiramas.
See vand on me, see töotus.

Viljandist Latvijasse.

Meeletuletusi Vabadussõja päevilt 1919 a.

I.

Olid esimesed kevadpäevad, kui sõitsime Viljandi. Siin väikeses, nii väga kodus provintsilinnas, pidi sündima meie elus väike pöörang. Pidime minema lähemal päivil lahingusse. Meie seas oli vanu lahingulõvisid, võidelnud aastaid Austria piiril, või Karpaatias. Ainult nüüd saabus võimalus sõdida enese, vendade ja kodumaa eest. Meie võisime sõdida teadlikult, sest teadsime miks. Ja seepärast olime ootuses rõõmsad ning häas tujus.

Teine ratsarügement, kuhu kuulusin, oli väljakujunenud tugevaks väeksuseks. Staap asus Tallinna tänaval, „Seasaare“ restoraani lähedal. Siin kujunes meie elu igapäidi sõjaväelikuks. Võitsime omale isegi linnalaste tõsisema tähelepanu.

Veetsime Viljandis esimesed kevade kuud — märtsi ja aprilli. Jüripäeval 1919 aast. olid meil vaenlastega esimesed kokkupuutumised. See sündis Võrumaal. Rõngu ja Mõniste all löime ägedaid lahinguid. Kuid kohe pidime tõenduma, et venelaste võitlustahe oli nõrk ning neil puudus vastupanu jõud. Kalevi maleva tuli meile veel abiks. Ühendatud töö olid juba tõsisemad tagajärjed. Meie pääletungid läksid edukalt. Vaenlaste kaotused olid suured.

Kahe nädalise seisaku ajal tegime mõned luurekäigud. Oli juba varemgi selgunud, et punaste vägesid valdas tüdimus. Ägedamates lahingutes andsid nad vahest end isegi kampade kaupa vangi. Eriti oli viimaste hulgas palju eestlasi, kes teenisid punaste väeosades. Nad seletasid mõnikord otsekohe, et nad aastaid vältanud sõdadest tülpunud on ning neil enamlaste ridades seisukord raske. Kuid imelikul viisil tärkas neil meie keskel uus võitlustung, mis osutus valju protestina endiste seltsimeeste vastu. Nad palusid omale relvu, et võidelda ühes meiega. Ja pean tunnistama, neist said meile tublid kaasvõitljad, kellede toimingutes oli ausust ja tegevuse himu.

Mäletan neist ühte — oli Virumaa mees. Vanemad olid tal surnud, vend hukkunud mõne kuu eest lahingus punaste vastu võideldas. Seda teadis meie poole ületulnu ise, sest ta oli näinud taganemisel oma venna laipa. Nägin teda sagedasti arupidavat — kas ehk ta ise pole tapnud oma venna?

Meie käest sai ta püssi, isegi hobune muretseti talle. Virumaa mehest sai vääriline sõja sõber. Temale oli omane metsikus ja julmus, mis meie omadel tihti puudus. Olime ikka inimlikud olnud. Kuid igatahes sisendus temasse see halastamatus venna surmaga. Viimane kahevõitlus oli tal Hargla lähedal ühe punaväe

Viljandist Latvijasse.

2. ratsarügemendi kuulip. kompani.
Paklooksi järve ääres — Lätimaal,
novembri kuul 1919 a.

ohvitseriga. Ta suri surmates. Kaks lamasid kõrvuti, ohvitseril täak kõhus. Nad olid olnud sõbrad ja nüüd vaenlased. Mõlemad olid eestlased.

2.

Edasi jätkus sõjakäik Lätimaale. Nagu juba kuulisime, pidid sääl olema tõsisemad löömingud. Punased olid vallutanud kõik Eesti piiriäärseid maa-alad ning võtnud sääl kohalikkude kommunistide toetusel kindlad seisukohad.

Tegime omal maal veel mõned otsustavad ning võidurikkad tagasilöögid ja ruttasime naabritele appi. Liikusime oma ratsaväega Mõniste poolt pahemat kätt, mööda Valga — Marienburgi raudteed Mariensteini. Saunas suunas mööda raudteed tuli ka meie soomusrong. Punaväed oli Marienburgi ümbruses täiesti seisukorra peremehd. Nad näisid isegi julged olevat oma positsioonide päälle, ega võinud mingil tingimisel oodata meie vägede kaelalangemist. Muidu igatahes poleks juhtunud sellast kurioosumi, mille tunnistajaks olime juba esimesel päeval.

Meie soomusrong oli vallanud kogu raudtee Harglast kuni Asviginini. Sellest polnud aga punaväelastel vähematki taipu. Mitmetes punktides seisid meie valvestid. Ka Hopa jaamas.

Üks punaväe tegelastest, keegi kohalik komissar, tuli ühes oma daamiga Hopa jaama poole jalutama. Nende peatus oli samas lähedal talus. Hopas kohtas punane paar Eesti valvesõdurit, kelle samal silmapilgul vangistas ning Asvigi jaama saatis. Vangiga sõitis kaasa toosama paarike. Asvigi jaamas oli kommunistide tribunaal, kus ka pidi otsustatama Eesti sõduri saatus. Kuid vangi saatkonna Asvigi jaama jõudes, olid juba eestlased jaama vallutanud. Ilma, et oleks jaamas peatuvat väeosa lähemalt uurinud, andis komissar vangi nende korraldusse. Sääl aga hüüti: „käed üles!“ ning vangistati kommunistlik noorpaar. Nad lasti mõlemad pikema jututa maha. Siingi selgus, et tegutsesid kommunistlikkude strateegidena eestlased. Sissekukkunu oli Saaremaa mees, umbes 28. aastase vanusega.

Esimesed tõsisemad tulevahetused olid Asvigi jaama ümbruses. Pahemas tiivas toetas meid ka 2. jalgväe rügement, kelle kaastegevusel tegime võidukad pääletungid.

Nelja mehega võtsime ette eelluure, et saavutada teateid pahemast tiivast. Kuid selle ülesande täitmine polnud kerge, sest 2. jalgväe rügement oli samal kohal punastega tulevahetuses. Otsustasime sõita Mariensteini mõisa. Kuulirahe all oli aga ratsutada võimata. Tarvitasime kõrvalisi teid. Suure hädaohu varjús mõisa pääsenud, rabas meid uus üllatus. Mõisa hoovilt ning igalt poolt hoonetest kuuldus vali kisa ja lärmitse-

mine. Pimeda öö tõttu oli võimata midagi kindlaks teha. Siiski hüllisime lähemale. Jagunesime kahte ossa. See oli tarvilik, sest esimeste hukkudes, oli teistel võimalik teateid tagasi viia. Mina oma kaaslasega ratsutasin, löögivalmis, mõisa juure. Et täpselt kindlaks teha, kes mõisas lärmavad, hüüdsin: „Kuulge seltsimees, tulge siia!“ Mõne minuti järele hakkasid tumedad kogud meie poole liikuma. Läbi pimeduse võis näha, et tulejad kandsid erariideid. Seisime kõige päälle valmis. Äkki päris tulejaist üks: „Kes te olete, omad, mis?“ Vastasin: „Muidugi omad.“ Astusime neile vastu. Algas vastastikune uurimine ilma sõjariistata. Selgus — üks neist oli kohalik mõisa valitseja, kes mõisa tööliste seast omale oli ihukaitse organiseerinud.

Mõisas olid veel üksikud vaenlase ratsamehed sees. Mõisameestest moodustatud lööksalgaga avasime nende päälle ägeda tule. Sarnane kiire ja võimas sõjaväeline rakendus tuli punastele ratsanikkudele ootamatult. Nad ei olnud seni mõisa meli tõsiselt võtnud. Punased kogusid jõu, et kohe kaduda.

Nüüd palusime vaevatasuna mõisa valitsejalt toiduaineid ja hobustele heinu. Valitseja seletas ülivisakalt, et neil asjad väga halvad, isegi saada ainult poolnaela kaerajahu päevas. Meile pole anda midagi. Heinu olevat küll, kui aga mehed maksta jõuaks.

3.

Mai kuu lõpul olid meil tõsisemad tulevahetused Lavtoonini all. Siin olime vaenlastest igalt poolt piiratud. Kohalikud kommunistid oskasid ka väga viisakalt tülitada. Vahepeäl tihendas naabermaa omi vägesid uute jõududega ning kaasvõitlus osutas edukust kõikidel pääletungidel.

Sesveegeni alevis oli mõnepäevane seisak. Kuid samal pilgul sadas meile rahena kaela rauddiviis ning landesvehr. Nad tungisid Smilteni suunas, kus ka juba 2. jalgväe rügement tuletööd oli teinud. Esimese löögiga võimaldus meil neilt suurt ja igapidi korras väljalaatsaretti üle võtta. Kuid pilgul, mil meie rauddiviisiga ja landesvehriga Lindebergi ning Fridistadi all tegevuses olime, tungisid meile Vene väed uuesti päälle. Pavlovski juures koondusid meie osad punaväe vastu. Marienhausenist löime nad kerge vaevaga taganema. Et aga meie ja Läti vägede vahel side nõrk oli, läks venelastel korda meid pahemast tiivast Kuprova jaama kaudu Latisova küla all sissepiirata. Taganesime pahema tiiva sihis. Sääl õnnestus meil punaväelasi Kuprova jaamast välja lüüa ning jaama vallutada. Siin kiusasid meid jällegi kohalikud kommunistid seljatagant, kes sageli meile suuremaid õnnetusi sünnitasid. Tihti lõikasid nad telefoni traadid katki ja

lõhkusid ülekaidavamad sillad. Meie telefonistid, kes läksid vigu parandama, püüti kohalikkude kommunistide poolt kinni. Kaks telefonisti tapeti vangistamisel.

Isegi naised olid punaväelastel rakendatud luureteenistusse. Nad olid sagedasti üllatavalt leidlikud ning oleks võinud kergesti omad ülesanded täita. Ainult meie valvsusse jäid nad peetama.

Ühel ööl oli väljapandud salapostidel juhust kahte sellast naisterahvast tabada. Mees oli nendega kaasas. Üks naistest oli alles noor, umbes kahekümne aastane.

Vangistamise pilgul haaras ta „Nagan“ süsteemilise revolvyri ning avas meie päale tule. Vastutulistamisel sai ta surma. Laiba juurest leiti palju salakirjandust. Need olid peidetud hoolikalt juukstesse ning riiete vahele. Nööpide lõhkudes leidsime nende seest kokkuveeretatud erineva suuruse paberimunakesi, mis sisaldasid endis tähtsaid kirjutusi, sulestatud imepeene kirjaga. Võisime neid lugeda ainult suurendusklaasiga.

Tapetu kaaslased alistusid hõlpsasti. Saladokumente nende juurest ei leitud. A. J.

Karvurite kursus.

Üks hakkaja mees luges „Laupäevases Esmaspäevas“, et Vambukide maal Papias sai verekihtutuse üks härra habemeajaja juures ning suri piinas ja valus suures.

„Kui juba vanades kultuurimaades võib säärast juhtuda, mis siis veel, mõtle ta, Eestis meil?! Kes teab kui palju meil sureb! On's meil ka mõni statistika?! Peab arvama, olusi arvesse võttes, et iga kolmanda mehe just karvur saadab hauda. Kui järelvalve teostamine (mitte nimeline, vaid faktiline) käib politseil üle jõu (ka politsei on meil ju nimekandja enne!), siis peab leidma teise abinõu, et päästa rahva paremaid poegi nii häbitavast surmast!.. Noh, avatagu karvurite kursused. Jah, kursused! Tore idee! See on ju leidus! Halloo!“ hõiskas rõõmuga hakkaja mees.

Ja korraldustöö tal varsti kees. Käis jutul mõjuvaid isikuid ministriumites ja kodu. Kõneles, shestikuleeris, tõendas, seletas, artikuleeris ja põhjendas, et praktilisi teadmisi on rahvale väga vaja. Ning nüias välja kursustele kroonu maja, toetused, soodustused ja terve veeru abiraahasid. Hakkajat mehel on ikka ju edu.

Varsti ilmusidki teated ja kuulutused, et kaasa sammudes rühkiva ajaga, avatakse karvurite kursused. Silmas pidades ainelist kitsikust, on õpilaste arv äärmiselt väike — piiratud veerand sajaga. Lisaks vastuvõtmise aeg, koht ja tingimised.

Too „veerandsada“ oli vaid reklaamiline trikk, sest hakkaja mees kartis, et ilmub vast mõni ainus tükk ja kukub vette kõik ta töö ja vaev, lootused ja ettevõtte. Seepärast tarvitaski ta vähe säärast ärilist demagoogiat, tundes masside psüholoogiat.

„Tarkus on valgus, rumalus — pimedus! Hõbedat, kulda mul pole sul! anda — seda, mu poeg sa isegi tead. Kuid natuke õppida lasta kuidagi ikkagi suudame sul. Ole aga virk nagu nirk, ära sääal logele mul!“ Nii arutab isa talutares. Ning talu too asub kivivares. „Va' igavene vilets näljakoht — eluaegne töö ja vaesuse oht! Ei rikkust ega tagavara siin inimene küll ei korja. Sa täna, kui kuidagi täis saab kõht. Sajab aga mõnikord vihma palju, ehk vahest jälle põud on valju, siis sure või nälga. Palehigi sees kündes ja küldes veel alaliselt kõike pelga. Aga mis viga on habemeajajal?! Ei haljast vilja tal hammusta hall, ei mädane kartulid kuki sees, ei upu tal kuivatud saod vees!

Hää põli on habemeajajal, sest kõik tema põld on ju katuse all. Võib magada pooleni päevani, nagu magavad ta saksadki. Ja habeme juurikad kasvavad, sui kui talv, nii põua kui ka vihma a'al. Ja raha on sakstel, et Jumal hoidku...

Mats, amet õpi hästi kätte. Ja linnapoistega vaata ette — need osavalt sisseveavad.“

Samal ajal, kui Kivivare Mats oma poega nii noomis ja õpetas, pealinnas hakkaja mees kursuse alguse eeltõid ju lõpetas: säadis kokku nimelt õpekava. Hulk tarku mehi ja naisi vaidlesid ja küsimust harutasid kaua:

„Peab algama ikka arvuteadusest. See on selge iseenesest — sõnad on siin üsna üleliigsed.“

„Et arendada mõistust, peab õpetama muidugi loodusteadust: botaanikat ja zooloogiat, geograafiat ja kosmograafiat, füüsikat ja termodünaamikat.“

„Ka keemiat ning bakteroloogiat! Sest kuidas muidu riistu desinfitseerida, kui vahendisi ei osata kvalifitseerida?“

„Peab tundma ka meditsiini, eriti kirurgiat ja vähekesegi farmaatsiat. Kuafööri väits ju kõri läheduses on. Ning päälegi nõuab seda traditsioon.“

„Habemeajaja on ärimees — ta olgu kodus raamatupidamises. Kui arvesse võtta kõik endised ja viimased äri- ja patendi-, töökaitse- ja eksistenti-, tulu- ja puhtakasumaksu säädused ja määrused, peab läbivõtma raamatu paksu kaubandusteadusest. Muidu lähevad arvud vassi ja võimudega suhted sassi!“

„Kui ei taheta omada rikutud passi, elades kultuurilmas politsei ja kohtu võimude silmas, ei tohi unustada jurisprudenti!“

„Vaja meelespidada konkurentsi. Meie ei ela ju kusagil Tmju-Tarakanis, kus aetakse läbi majandusteaduseta. Selleta meil minnakse pankrotti peatuseta — sirgjoonelt ja üsna libedalt.“

„Põrgus võib kõrbeda kibedalt, kui Jumalasõna jääb õpetamata! Käib õkva kuradile tõrvapatta.“

„Arhitektuuri ei või sugu jätta. Meil päälinnas käib ju ka väljamaalasi. Arhitektuurselt maitsekas olgu värkstuba.“

„Lubage, siis juba ärisilt ja pilt on esimene asi. See peab olema peenemaitsealine. Nüüd aga vahib sulle pildilt vastu apokalipsiline metsaline. Kunst ja kunstiajalugu on väga vajaline.“

„Siis ärge unustage ometi skulptuuri — karvur on eestkätt just voolija. On kaua vaja päade ehitust uurida, et pügada soeng, mis näole klapih.“

„Väljamaalaste ees tuleb punastada meie karvurite matsliku mühakuse, ehk jälle teise äärmuse lakeiliste viisakuste ja kummarduste pärast. Et osata vääriliselt esineda, ei pääse mööda lavakunsti alat: meeldivast miimikast, shestist ja poosist ning puhtast viisirikkast diktsioonist.“

„Et sammuda kaasa ajaga, s. o. kultuurilise ilмага, peab salongis raadio olema, mis eksisteerib väljamaal ju igas poes, lapsetoas, jah, isegi ka water-klosettis! Et mitte osta siga kotis, peab tundma elektromehaanikat, dünamosid ja mootore, madala- ja kõrgepingeteooriat ning vahelduvaid voole!“

Nii arutati küsimust põhjalikult ja targutati mitu päeva. Siis erikomisjon moodustati, kes programmi kokku säadis vastavalt avaldatud soovidele ja tähtajaks esitas juhatusesele.

Nii saabus lõpuks programm ja kursused, mille eest polnud häbi isegi väljamaalaste ees. Kõik inimline teadus sääl oli sees: õpeaineid ligi paarsada ja ka õpejõude ümber seda.

Väga rahule jäi ka hakkaja mees, kes oli nüüd kursuste herra direktor, mitte enam mõni vilets rahvaulikooli lektor. Kursuste juhatuses näitas ta üles agarust, hoolt ja kõva kätt, ning pani kõik tööle nii et..!

Hoidis hoolsalt kokku ka kroonu raha, pigistas kursuse kestvuse aja kokku kõigest 23 aasta peale, mis on ju kole vähe, kui arvesse võtta programmi soliidust ja pädagoogilise personaali eliidsust. „Iga kaabakat ma maia ei lase!“ nii lausus ta, kui üks noor pädagoog tegi „foopaa“ ja tõstis küsimusse praktilise kuaferie avamise.

(Too tahtis küll vähekesse spekulierida, et ennast jumala muidu lasta raseerida, ning vegetaalidega ja pomaadidega friseerida. Milline läbipaistev aferie!) „Siis tulevad siia ju habeajajad ja Jumal teab kes veel uulitsalt! Ei! Säärased ettepanekud parem, mu härrad, juba jätke!“ Nii lausus herra direktor ja jäigi sellega.

Töökojast polnud ju mingit häda, sest kakskümmend kaks ja pool aastat kulus ära teoreetiliste õpetamiste peäle ja pool aastat, mis oli ettenähtud praktiliseks väljaõpetamiseks, otsustas juhatus määrata dip-

loomi tööks teemi peäle: „Pisilaste edenemine seebi vahus elektri valguse mõjutusel.“ „Kroonu raha pole raisata mängimiseks! Praktilist vilumust omandada võib igas kuaferiis nii palju, kui süda soovib, kes aga ise tahab,“ arvas herra direktor ja ka kogu juhatus.

Siis järgnes lõpu aktus, diplomid, rinnamärgid ja pidud kõnedega ja tostidega ja kallile isamaale suuandmisega neljakäpukile. Kolmveerand lektorisi ja herra direktor ise läksid täie pensiooni peäle parajasti. Diplomeeritud karvurid suuremalt jaolt said haridusministeeriumi väljamaa õpereisi stipendiumi akadeemilise hariduse täiendamiseks ning doktor karvuri teaduslise aukraadi omandamiseks. Aga Kivi-vare Matsi poeg jäi alguses häтта: ükski kuaföör es taha teta tööle võtta, sest ta es oska teritada nuga, ega lüüa vahtu, mis muust siis veel rääkida.

Hädaga astus ta algul kommerskooli klafaktoriks, kuni asi paranes ja sai Pörsapügamise kursuste tähte-teaduse lektoriks. Varsti aga löi ta läbi ja sai Kopli-kanti suurema vabriku hooldajaks direktoriks. Sest tema ise oli ju Ants, olgugi et isa tal oli Mats.

„Sentimentaalne.“

Kaitseväe elu.

2. div. staabi ühendat. üleajateenijate kogu avamispidu

peeti 26. aprilli öhtul majaomanikkude seltsis Tartus. Eeskava esimeses osas oli 2. diviisi orkestri kontsert kappelmeistri J. Niksmanni juhatusel. Teises osas oli flöote soolo noorem-allohvitsner S. Matsi poolt ja kaks aariat, mida laulis herra E. Laanenbeck. Kolmandas osas oli miimiline improvisatsioon, mida ettekandis herra J. Nõmmik. Sellele järgnes jalakeerutus seltsi saalis. Pidu, mis kell 21 algas ja kella 2-ni kestis, jättis kõigiti hea mulje, ning andis rõõmustava pildi kultuurilisel tasapinnast ja heast vaimust meie kaitseväes.

E. M.

Tartu garnisoni surnuaial,

mis juba läinud aastal avati ja mis asub Tartu Maarja surnuaia kõrval Tallinna tee läheduses, on kevadised korraldustööd kibedasti käimas. Surnuaia maa-ala on äräplaneeritud ja igale väeosale eraldi matusepaik määratud. Peäle selle on veel matusepaigad eraldatud Vabadusristi kavaleride ja invaliidide tarvis. Matmisi garnisoni surnuaiale on veel võrdlemisi vähe olnud; muuseas on sinna maetud ka 1. detsembri terrori ohver kadett Tedder, kelle kalmu korraldamise ja korrashoiu on oma peäle võtnud Tartu Vabadusristi vendade ühendus. Peale harilikude kevadiste surnuaia korraldustööde on kavatsus matusepaiksid ka pinkidega varustada. Osaliselt ongi selle kavatsuse teostamisele asutud ja seda teeb juba iga väeosa või asutus iseseisvalt.

K.

Eesti Vabadussõja tuntuma tegelase kapten O. Elleri haua korraldamise ja korrashoiu võtab oma peäle Eesti Vabadussõjas langenud kangelasi mälestav Tartumaa komitee, sest et kapten Elleri lähematel omaksetel peäle vana emakese kedagi ei ole, kuna aga viimane kõrge vanaduse tõttu enam ei suuda tarviliselt oma poja-kangelase haua eest hoolitseda.

Kulud kaetakse esialgu kapten O. Elleri nimelisel kapitalist. Kapten O. Elleri haud asub Tartu Pauluse surnuaial (Võru tee ääres). Arvesse võttes tema suuri teeneid Vabadussõja päevil, tuleb rõõmuga tervitada eelpool nimetatud komitee eeskujulikkude sammu. Kapten Elleri oli teatavasti üks esimestest, kes kodumaa kaitseks välja astus ja hiljem ka selle eest oma elu ohverdas.

P.

Invaliidide aupäev ligineb.

Tänavu liginev invaliidide aupäev tootab kõigi oletuste järele traditsiooniliseks iga-aastaseks invaliidide austuse päevaks välja kujuneda, kus kodanikud oma austust ja tänu võivad avaldada neile, kes oma tervise ohverdamisega on meile aidanud kätte võidelda vaba iseseisva rahva eluvõimalused. Siin juures ei tohi meie ka neid unustada, kes on pidanud sõjamõllus oma isa, mehe või poja sõjajumalate ohverdama. Ka nende eest on meie kohus hoolitseda ja neid elu raskustes aitada ja toetada. See on ühiskonna püham kohus.

Tänavu kavatsetakse seda aupäeva korraldada 10. mail suuremate pidustustega. Igalpool ollakse juba eeltöödega kibedasti ametis.

Jääb soovida, et see päev tõesti välja kujuneks tõsiseks austuse ja tänu päevaks meie kangelastele, kus kinnitust leiaksid omaaegse Ajutise Valitsuse üleskutse sõnad: „Iga julge mees Eestis, kellel vaba Eesti riigi saatus, oma kodu, oma perekonna ja omaste elu ja julgeolek kallid, astugu ajaviitmata Eesti rahvaväe ridadesse. Maakaitstjad teadku, et vaba Eesti tahab ja oskab iga ohvrit, mis Eesti kaitsemise heaks toodud, õieti hinnata. Peaks võitlus Eesti riigi kaitsmisel kellelgi elu nõudma ehk tervise võtma, siis tootab ajutine Eesti valitsuspühalikult, et Eesti vabariik ennast kohustab langenud sõjameeste perekondade ja vigasaajate eneste, kui ka nende omaksete tulevikku roheliku riigi abi läbi kindlustama.“ Need on Ajutise Valitsuse sõnad Eesti vabariigi kaitsjatele 1918 a., mida meie, kui pühalikku töötust, oleme kohustatud täitma nende vastu, kellelt saatus on rõõvinud tervise ja toe.

K. P.

1. mai Tartu garnisonis.

1. mail korraldati Tartu garnisonis endiste aastate eeskujul kaitseväe osade ja kaitsemaleva ühine esimene kevadine jalutuskäik läbi linna käidavamate tänavate. Seks kogusid linna kaitsemaleva territoriaal ja eksterritoriaal malevkonnad püssidega kella 8-ks Toome orgu, kust siis jalutuskäiku algasid. Väeosad liikusid orkestri saatel raekoja eest läbi kasarmutesse tagasi, kus ülenatud meeolus laiali mindi.

Kella 10—12-ni mängis II diviisi kahurväe orkester raekoja ees ja kella 15½—18-ni II diviisi orkester Toome mäel. Hoolimata vihmasest ja eht sügisesest ilmast oli tänavail liikumas palju rahvast.

E. M.—s.

Sport kaitseväes.

Tallinna garnisoni väeosade-vaheline murdmaajooks.

Murdmaajooksust osavõtjad.

Pühapäeval, 3. mail s. a. korraldas Tallinna garnisoni spordi komisjon kevadise väeosade-vahelise murdmaajooksu võistluse Nõmmelt Tallinna V. S. „Spordi“ aeda. Võistlusmaa pikkus oli 6–7 klm. Jooks algas Mustamäelt, umbes pool klm. Nõmme raudtee jaamast. Võistlusest võttis osa 200 mehe ümber.

Enne jooksu algust tehakse üldine ülesvõte võistlejatest ja võistluskohtunikkudest, näidatakse võistlejatele jooksu suun kätte, ning tehakse teised üldised korraldused. Kohe stardist väljamines valguvad jooksjad laiali, otsides gruppide kaupa soodsamat jooksu rada, sest maastik on äärmiselt mitmekesine (liivakünkad, vösastik, kraavid, heinamaa, aiad jne.), sellepärast ka võitmiseks palju võimalusi... Ajamärkijatel ja teistel võistluskohtunikkudel ei ole aega võistlust jälgida: nad tormavad üksteise võidu autode juurde, et õigeaks ajaks finishile jõuda. Kohtunikkudel on eelaimdus, et sõit ilma vahejuhtumisteta ei lõpe. Ei möödugi ka kaua aega, kui sõiduriist peatub, ning edasisõit on katkise rattakummi tõttu täiesti võimata. Täbarast seisukorrast peastab neid järelesõitev omnibus. Kohtunikke kui ka pealtvaatajaid huvitab, kes võiks jooksus võitjaks tulla. Arvamised selles lähevad suuresti lahku; arvatakse, et isegi mõni varem täiesti tundmata mees võib jooksu võita. Arutades ei panda aega tähelegi, kui juba kuulduvad hüüded: „tulevad!“ — Vähe aega veel ja täiesti värskena jõuab esimesena kohale n. a. o. Rebas, jättes rm. Kiviselg'a 48 sek. ja kadett Jaanus't 50 sek. endast maha.

Võistluse tulemused olid:

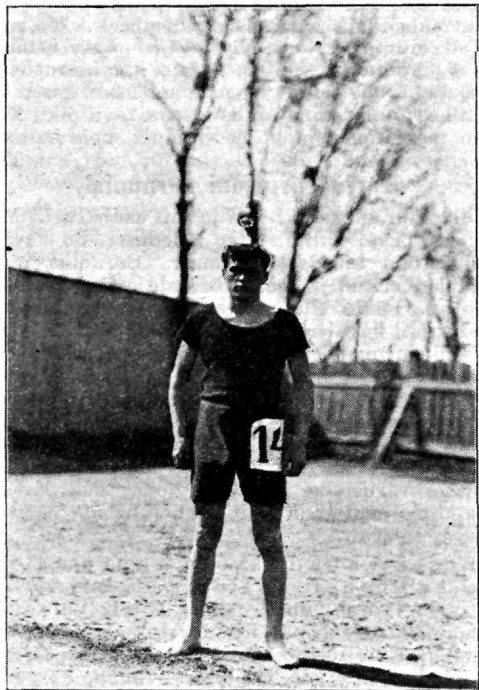
- 1) n. a. o. Rebas, 10. jalgv. rüg., aeg 23:43,2;
- 2) rm. Kiviselg, Sv. Üh. Õpeasut., aeg 24:31,4;
- 3) kad. Jaanus, Sv. Üh. Õpeasut., aeg 24:33;
- 4) rm. Õige, Pioneer pataljon, aeg 24:35,2;
- 5) kad. Talbach, Sv. Üh. Õpeasut., aeg 24:50,1;
- 6) rm. Strund, Side pataljon, aeg 24:57,2;
- 7) rm. Lomp, Sv. Üh. Õpeasutused;
- 8) rm. Kallaste, Lennuväe rügement;
- 9) Il. j. m. Hansen, m-r. „Lennuk“;
- 10) noor. Kuub, Pioneer pataljon;
- 11) kad. Veborn, Sv. Üh. Õpeasutused;
- 12) noor Stafenov, Pioneer pataljon;
- 13) kad. Lest, Sv. Üh. Õpeasutused;
- 14) noor Puht, 10. jalg. rügement;

- 15) n. a. o. Niit, Pioneer pataljon;
- 16) rm. Kroon, Sv. Üh. Õpeasutused;
- 17) noor Mölder, Pioneer pataljon;
- 18) kad. Mats, Sv. Üh. Õpeasutused;
- 19) n. a. o. Hagijas, 10. jalgväe rüg.;
- 20) noor Lemberg, Side pataljon.

Saadud punktide arvu järele võitis jooksu Sv. Üh. Õpeasut., siis järgneb 2) Pioneer pataljon—47 pnk. 3) 10. jalgväe rügement — 29 pnk., 4) Side pataljon — 16 pnk., 5) Lennuväe rügement — 13 pnk. ja 6) m/r. „Lennuk“ — 12 pnk.

Kohe peale võistlust pildistatakse võitjad, ning kahekümnele esimesena kohalejõudnule jagab kaitseväge kehalise kasvatuse juhataja kol.-leitn. Maser auhinnad välja, kusjuures ta võitjaid tervitab ja kõiki võistlusest osavõtjaid tänab.

Rõhkearvuline võistlustest osavõtmine ja iseäranis noorte saavutused annavad selget tunnistust sellest, et väeasades on kehalise kasvatuse tähtsusest kaitsevaelaste väljaõppe mõttes aru saadud, ning murdmaajooksu, kui paremat vastupidavuse harjutust, õieti hinnatud. Os.

N. a. o. Rebas — murdmaajooksus esimene kohale jõudja.

Narva garnisoni murdmaa jooks.

26. aprillil korraldas Narva garnisoni spordikomisjon suve hooaja avamise puhul murdmaa jooksu. Et kogu möödunud öö vihma sadas, siis oli tee täiesti poriseks ja raskeks muutunud, mis ei jätnud ka oma

mõju avaldamata tagajärgede peale. Maa pikkus oli 9—10 klmtr.

Vihma peale vaatamata oli jooksu alguseks Hermani kindluse juurde kogunud kaunis hulk pealtvaatajaid. Starti ilmusid 21 jooksjat: 1-st jalgv. rüg. — 10; 5-st jalgv. rüg. — 9 ja 1-se diviisi suurtükiväest — 2.

Esimesena tuli kohale reamees E. Klee, 5. rüg., aeg 45 m. 22,2 sek.; 2) rms. J. Sepp, 5. rüg., 45 m. 27,2 s.; 3) noor A. Tiido, 5. rüg., 45 m. 57,2 s.; 4) noor E. Söldait, 1. rüg.; 5) kpr. J. Pärnpuu, 5. rüg.; 6) noor

O. Kutti, 1-se diviisi suurtkv.; 7) kpr. A. Grünbaum, 5. rüg.; 8) rms. E. Laanmann, 5. rüg.; 9) noor H. Tool, div. suurtkv.; 10) kpr. R. Vilguta, 1. jalgv. rüg. jne.

Kolmele esimesele jagati auhindadeks järgmised asjad: esimesele — käeuur; teisele — jooksu kingad ja kolmandale — spordi ülikond; asjade koguväärtus ligi 5000 mk.

Kogu võistluste aja mängis 1-se diviisi orkester. J. P.

Ametlikud teated.

Määratakse teenistusse: Reservist leitnant Hugo Kõrv, Piirivalve valitsuse, arvates 25. aprillist s. a., vanusega leitnandi aastmes 4. detsembrist 1917 a.

Loetakse majandus-administratiiv kutseliiki üleviiduks: Kolonel Friedrich Sikka — I diviisi intendant.

Kolonel-leitnant Jaan Keermann — II diviisi intendant.

Kapten Jaan Org — Sõjaväe varustusvalitsusest.

Kapten Jüri Oja — Sõjaväe varustusvalitsusest.

Kapten Aleksander Jürisson — Sõjaväe varustusvalitsusest.

Kapten Erich Bartelt — Arsenaalist.

Leitnant Aleksander Teder — Sõjaväe varustusvalitsusest.

Leitnant Vilhelm Michelson — III diviisi intendantuurist.

Viiakse üle teenistuse huvides: 6. jalgväe rügemendist kapten August Virro — III diviisi staapi, arvates 6. aprillist s. a.

2. jalgväe rügemendist leitnant Feodor Bock — II diviisi staapi, arvates 18. aprillist s. a.

Lennuväe rügemendist noorem-leitnant Johannes Selberg — Side pataljoni, arvates 20. aprillist s. a.

Arvatakse reservi: 2. jalgväe rügemendist noorem-leitnant Adolf Treufeldt, arvates 1. aprillist s. a.

Kohus.

Sõjaringkonna kohtu otsused.

30. märtsil s. a. arutas sõjaringkonna kohus major *Kromoli eesistumisel* 7. jalgv. rügemendi rm. Osvald Lauga süüteo asju.

Rm. Laugat süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et ta 31. okt. 1924 a. rügemendi toiduladust produkte raudtee jaama vedades 2 karpi biskviite 67 m. 24 p. väärtuses ära varastas ja et ta jaamas oma ülemuse n.-ltn. Näppi mitmekordset käsku — oma taskuid näidata — mitte ei täitnud, vaid vastu hakkas ja n.-ltn. Näppi teenistuskohuste täitmise juures veel tooreste ja auhaavavate sõnadega teotas.

Asudes kohtualuse süütegude omaduste kindlakstegemisele ja temale karistuse äramääramisele, leidis kohus, et mainitud biskviidivargus on teenistuse alal kättesaldatud riigivaranduse omastamine ja on kuritegu, mille eest seaduses sõduritele on karistuseks ettenähtud 1½ aast. distsiplinaar-kompanid, mispärast kohus temale ka 1½ a. tähendatud karistust määras, kuid tähelepanes kohtualuse arenematust ja omastatud varanduse väikest väärtust, otsustas karistust 2 astme võrra vähendada ja määrata temale 3 kuud üksikvangistust sõjaväe tirmsis. Ülemuse käsule vastuhakkamise eest, mille karistuseks sõduritele on seaduses ettenähtud 1—3 aastat distsiplinaar-kompanid, otsustas kohus kaebealusele määrata 1½ aast. seda karistust ja ametkohuste täitmisel viibiva ülemuse — ohvitseri auhaavamise eest, mille eest seadus 2—3 aastat distsiplinaar-kompanid ette näeb, otsustas kohus Lauga't 2 aastase distsiplinaar-kompanisse mõistmisega karistada.

Kõiki neid karistusi koostades mõistis kohus lõpulikult rm. Lauga 2. aastaks distsiplinaar-kompanisse ühes mõnesuguste õiguste äravõtmisega sõjaväe teenistuse alal ja karistuste liiki viimise, ning biskviitide hinna väljamaksmisele.

1 kuu 19 päeva ärakantud eelvangistust võeti arvesse.

* * *

Sõjaringkonna kohus omal istangul 31. märtsil s. a. arutas kapten Helki eesistumisel järgmisi süüteo asju:

Piirivalve valitsuse Petseri jaaksonna endist valvuri Ermanni süüdistati selles, et tema läinud aasta sügisel Vene piiri ääres vahiposti jooanud clekus vastu võttis, ning hiljem postilt omavoliliselt lahkus, mahajättes laetud vintpüssi. Kordoni ilmus Ermann alles teisel hommikul, kuna püss 500 sammu traataiast eemal maast leiti. Kohtus tunnistas Ermann emast süüdi viinastanud olekus postilt omavolilises lahkumises ja püssi ühes padrunitega mahajätmisses.

Asudes kaebealuse süüteo omaduste kindlakstegemisele ja temale seadusliku karistuse määramisele, leidis kohus, et Ermanni süütegu on kuritegu, mille eest seaduses on ettenähtud 4—6 aast. sunnitöö, ning sellepärast otsustas kohus endist piirivalvuri Ermanni karistada nelja-aastase sunnitööga ühes kõigi õiguste kaotamisega.

* * *

2. diviisi suurtükiväe 5. patarei reameest Rudolf Kansteini süüdistati ja leiti süüdi olevat järgmistes asjades:

1) et tema oktoobri kuus 1924 aastal väeteenistusest jäädavalt kõrvalhoidmise eesmärgiga oma väeosast ärajooksis, kuid Tartu vaksalis tabati ja 2) et ta sama aasta septembris patarei relvastusladust 2 kroonu brovningut 11.790 m. väärtuses äravarastas.

Asudes kohtualuse süütegude omaduste kindlakstegemisele, leidis kohus, et esimese süüteo eest on seaduses karistuseks ettenähtud 4—6 aastane vangirood, mispärast temale ka 4 aastat vangiroodu määrati ja et teise kuriteo eest karistab seadus 4—8 aastase sunnitööga; selle kuriteo eest otsustas kohus temale määrata 6 aastat sunnitööd.

Mõlemaid karistusi koostades mõistis kohus lõpulikult R. Kansteini 6 aastaks sunnitööle ühes kõigi õiguste kaotamisega. V. T.

Vabadusristi kavalerid.

Noorem-leitnant Arnold Normak †.
Vabadusristi II liigi 3. järgu kavaler.

Veltveebel Jaanus Moisar.
Vabadusristi II liigi 3. järgu kavaler.

Arnold Normak sündis 14. nov. 1899 a. Rakvere raudtee ametniku pojana.

Üldhariduse sai Tallinna Nikolai (esimesed 7 kl.) ja Vene realgümnaasiumis (VIII kl.)

Koolipingilt astus Normak 16. dets. 1918 a. Tallinna Kooliõpilaste pataljoni, kust 10 p. hiljem esimeste kooliõpilastega vabatahtlikult üle läks Lr. Soomusrong nr. 2 peale. Olles nimetatud dessant kompanisse, võttis osa kõigist Soomusrong nr. 2 operatsioonidest Põhja- ja Lõuna väerinnal kuni 7. märtsini 1919 a.

Kolmandal rindelviibimise päeval — 29. dets. 1918 a. — lahingus Anne mõisa all ülesnäidatud vahvuse ja raskesti haavatud ohvitseri päästmise eest vaenlase kütisist sai Normak II liigi 3. järgu Vabadusristi.

Keskkooli täieliku kursuse lõpukatsetest osavõtmiseks komandeeriti Normak 7. märtsil 1919. tagasi Tallinna Kooliõpilaste pataljoni.

22. apr. 1919. astub ta E. V. Sõjakooli 1. jalgv. kursusele, missuguse 3. aug. 1919 lipnikuna lõpetab.

Edaspidiseks teenistuse kohaks valis Lr. Soomusrong nr. 5, kus sõja lõpuni teenides lahingutes Pihkva ja Narva väerinnal osa võttis, olles luurajate komando ülem.

Sellel ajajärgul lahingutes ülesnäidatud vahvuse eest saab A. Normak autasuks priikooli tunnistuse ja tasuta maa normaaltalu suuruses. Käsuga Vab. sõjavägedele nr. 557 — 30. 4. 20 a. ülendati kiiduväärt teenistuse eest noorem-leitnandiks.

6. mail 1920 a. endise soomusrongi likvideerimisel viidi üle soomusrong nr. 3. peale.

Tundes huvi lennuasjandusa vastu, läheb A. Normak mai kuus 1924 a. lennuväe rügementi, kus lendurite klassi õpilaseks astub.

J. Moisar sündis 2. detsembril 1895 a. Harju maakonnas. Üldhariduse sai Tallinna maakonna Jälgimäe ministeeriumi koolis ja E. H. S. õhtukurstel Tallinnas.

Võeti Vene sõjateenistusse jaanuari algul 1916 ja saadeti Soome 2. tagavara pataljoni, kus kuulipildurite õpekursused oktoobris lõpetas. 23. dets. samal aastal saadeti frondile, kus 548. Tshugujevi polgus kuulipildurina võitlustest osa võttis Postava ja Narotshi ümbruses.

Lahkus frondilt detsembris 1917 van-allohviterina, sõitis kodumaale ja astus formeeritavasse Eesti inseneri kompanisse teenistusse.

Vabadussõja puhkemisel mobiliseeriti uuesti 1918 a. detsembri algul. Laiaroopalise soomusrong nr. 2 asutamisel astus sinna kuulipildurina 1. kompanisse ja võttis nimetatud rongi esimesest tegevuse päevast (12. dets. 1918) kuni rahutegemiseni kõigist lahingutest osa.

Ülendati veltveeblikuks augustis 1919. 24. mail 1920 arvati reservi.

Vab. Val. poolt annetati temale lahingutes ülesnäidatud vahvuse eest II liigi 3. järgu Vabadusrist ja tasuta maasaamise õigus.

Mõningate lennuväe rüg. ettetulnud sekelduste sõttu läks noor-ltn. Normak 13. nov. 1924. vabaturma, jättes leinama sugulaste kõrval arvurikka koolivendade, lahingsõprade ja kaasteenijate pere. Tema põrm maeti 21. nov. 1924 a. sõjaväeliste avaldustega Tallinna sõjaväe surnaaiale.

Kroonika.

Inglise sõjalaevastik külastab Skandinaavia ja Baltiriikide pealinnu.

Laevastik jõuab Tallinna Jaanipäeval.

Nagu harilikult endistel aastatel, teeb Inglise sõjalaevastik ka tänava aasta külaskäigu reisu Skandinaavia ja Baltiriikide pealinnadesse ja tähtsamatesse sadamatesse. Sõjalaevastiku üksused, mis Baltimerde sõidavad, on II ristlajate eskaader ja V destroyerite flotiil. Need laevastiku üksused külastavad Kopenhageni 10-dast kuni 16. juunini, Helsingit — 18. juunist kuni 24. juunini ja Tallinnat — 24. juunist kuni 26. juunini. Selle järele jaguneb laevastik kolmeks: 26. juuni ja 2. juuli vahel läheb üks osa laevu Riiga, üks osa Abo'sse — Soome ja üks — Meemelisse. Laevastik sõidab pärast seda Oslo'sse, kuhu 4. juulil jõuab ja lahkub sealt praeguste kavade järele 9. juulil.

J. A.—n.

— Ühes Soome president Relanderiga sõidavad 21. mail Eestisse: välisminister Idman, välisministeeriumi poliitilise osakonna juhataja Jrjö Koskinen, haridusminister prof. Setälä, vägede ülemjuhataja kolonel Malmberg, välisministeeriumi tseremonii-meister Nykop, välisministri erasekretär Snellmann ja kaks adjutanti. Külaliste vastuvõtmise ettevalmistuse töödeks on moodustatud erikomisjon. President viibib Eestis 3 päeva, millest ühe päeva Tartus.

— Kindral Laidoneri nimelise invaliidide kapitali toetuskorjandus korraldatakse endiste aastate eeskujul 10. mail Tallinnas peetakse keskpäeval Vabadusplatsil paraadi, millest osa võtavad sõjaväe osad, kaitseliidu 6 kompaniid, skoudid, koolid, seltsid, tuletõrjujad jne. Paraadil leiab aset ka Vabadussõja invaliidide austamine. Paraadile järgnevad rongikäik, karnevaal, ettekanded ja muusikakontserdid Harjuvärava mäel, Viruvärava mäel ja Raekoja platsil.

— Riigikogu käesolev (8) istangjärk kestab vanemate nõukogu otsusel 19. juunini. Igal nädalal otsustati pidada 4 üldkoosolekut ja suviste pühadel erilist vaheaega mitte teha. Riigikogus on praegu üle 60-ne seaduseelnõu järjekorda ootamas, nende hulgas terve rida kiire iseloomuga.

— Rahaministri korraldusel tulevad riigiasutuste 1926 a. eelarve ettepanekud esitada rahaministeeriumile 1. juuliks.

— Sõjaminister esines Vabariigi Valitsusele ettepanekuga endise kaitseliidu likvideerimise kohta, mille kütisalgad ja spordiringid mitte ei tegutse 2. veebr. 1925 a. kinnitatud kaitseliidu põhikirja alusel.

— Eesti-Läti piiriire lõpulik kindlaksmääramiseks peeti mõlemate piirikomisjonide ühist koosolekut, kus otsustati parandatud piiri vastuvõtma hakata 1. augustil ja lõpetada 1. novembriks. k. a.

— Tartu ülikoolis õppivad õppur-sõdurid otsustasid omal koosolekul 28. aprillil esineda märgukirjaga haridusministeeriumile mõnede pahede kõrvaldamiseks, mis sellel alal ette on tulnud.

— Riigi statistika keskbüroo esialgse ülevaate järele (andmed puuduvad veel 10. kogudusest) 1924 aasta abieluvuse, sündivuse ja surevuse kohta, on 1924 a. abielu arv 1923 a. omaga võrreldes vähenenud 8,4%, sündinute arv vähenenud 6,5% ja surnute arv tõusnud 1,1% võrra. Rahva juurekasv oli 1923 a. 4,4%, 1924 a. aga kõigest 2,9%. — Enesetapjaid oli 1924 a. — 247 (1923 a. — 186), mis 100.000 elaniku kohta 22,3 juhtumist välja teeb. Enesetapmise katseid registreeriti 1923 a. 10 ja 1924 a. 67 juhtumist.

— Sõjaministri ettepanekul otsustas Vabariigi Valitsus esitada Riigikogule seaduse eelnõu Vabadusriistade annetamise lõpetamise kohta.

— Karskuse puhul, 3. mail, oli sõjaministri käsul kõigis kaitseväe kasiinodes ja kodudes alkoholiliste jookide müük keelatud.

— 1. mail korraldati sõjaministri käsul kõigis garnisonides kaitseväe osade ja kaitseliidu jalutskäike.

— 1. mail pühitses Aegna saare merekindlustus oma 6. aastapäeva. Keskpäeval korraldati saare spordiväljal garnisooni paraad, kus sõjaministri abi kindral Lill sõjaministri nimel tervitusi ütles. Paraadile järgnes koosviibimine ohvitseride kasiinos. Kell 4 p. l. algas Aegna ja Suuropi merekindluste vaheline jalgpallivõistlus, mis lõppes viimase kasuks 2:0 (1:0).

— Hollandi sõjalaevastik külastab juuniku jookul Eestit. Laevastiku Tallinna jõudmise tähtpäev ei ole veel kindel.

— Eesti esitajana sõitis kindral Laidoner Genfi konverentsile, mille ülesandeks relvadega kauplemise küsimuse harutamine. Teise esitajana võtab mainitud konverentsist osa meie Pariisi saadiku asetäitja Schmidt.

— Linaasjandus on Eestis üheks tähtsamaks majandusharuks. Nii ekspordeeriti 1924 a. Eestist 1.700 miljoni eest linu väljamaale, mis rohkem kui 1/5 kogu Eesti ekspordi väärtusest. Et linaasjandus meil siiski veel vähe on arenenud ja senini puuduste kõrvaldamiseks tarviline keskkorraldus puudus, siis

Kirjutusvahendid
Kontorimasinad
Tulekindlad rahakapid

Philipp Schaefer
Tallinn, Harju tän. 21, tel. 12-12

Kõiksuguste kontorimasinate puhastamis- ja parandamistööd toimetatakse kiiresti ja vastutusega.

on nüüd see takistus uue keskühisuse „Eesti Lina“ asutamise kõrvaldatud, mille ülesandeks on Eesti kiutaimede kasvatused edendamise, väärtuse tõstmine, ümbertöötamine ja turule toimetamine.

— Meil on suurelt osalt veel maksivad end. Vene seadused ja et need seadused ainult Vene keeles saadaval on, siis on Vene keele mõistmine nende praktilisel rakedamisel ja tarvitamisel mõõdapreasemata, vähemalt esialgu. Et ülikooli astunud üliõpilaste seas Vene keele teadmine võrdlemisi õige nõrk on, siis kavatakse õigusteaduskonna üliõpilastele, kes Vene keelt tarvitselt ei valda, ülikoolis korraldada vastavad lektori-kursused ning neil vastavat eksami nõuda. Korraldus oleks muidugi ajutiselt laadi.

— Laevasõidu soodustamiseks Naroova jõel teostatatakse riigi majandusnõukogu otsuse põhjal eeltuleval suvel terve rida töid umbes 27 miljoni marga väärtuses. Tööde kavas on ettenähtud Narva-Jõesuu merikanaali süvendamistöö, Naroova jõe kallaste kindlustamine, Narva sadamate korraldamine jne.

— Märtsikuu väliskaubanduses oli sissevedu väljaveost 163 miljoni marka suurem.

— Pikemate järeelkaalumiste ja kärpimiste järele on Tallinna linna eelarve lõpuks tasakaalu viidud 885.547.521 marga peale.

— Kaubandusliste äritunnistustega ettevõtete hulk on Eestis viimastel aastatel järjekindlalt kasvanud. 1920 a. oli sarnaseid ettevõtteid alla 10.000, 1923 a. — 11.365 ja 31. dets. 1925. — 11.867.

— 3. mail pühitses kohalik Poola saatkond ja klonii Poola rahvuspüha — 1791 a. 3. mai konstitutsiooni päeva. Kell 11 hom. peeti katoliku kirikus pidulikku jumalateenistust, hiljem oli Poola saatkonnas vastuvõtmine diplomaatilise korpuse liigetele, Poola koloniile ja teistele isikutele, õhtul oli saatkonnas piduõhtu.

— Jala ümberilma reisija Austria meriväe-kapten J. Mistelbacher viibis oma teekonnal neil päevil Tallinnas ja rändas siit edasi Soome. Rännanud on ta juba 14 kuud ja läbikäinud 13 riigi piiridest.

O. K.

Küsimused ja kostused.

Küsimus nr. 33. Kas on kavatsusel sõmini ksk. nr. 65 — 24 a. avaldatud vormi muutmise? Kui on, siis mis ajast kavatakse muudatust maksma panna, mida mõeldakse üldse muuta ja kas põhivorm jääb ikka endiseks?

Vastus: Maaväe vormi muutmise kallal töötab praegu sõjaministri korraldusel määratud komisjon. Komisjoni tööd jõuavad lõpule ligemal päeval ja uue vormikavandid esitatakse sõjanõukogule heakskiitmiseks. Riiete lõige jääb põhijoontes endiseks, kuna muudatused tehakse ainult üksikasjades.

Missugusena just uus vorm välja kujuneb, seda pole praegu veel teada, sest komisjon esitab ta mitmes variandis. Samuti pole teada, mis ajast uue vormi kandmine sunduslikuks tehakse, sest selle küsimuse otsustamine kuulub sõjanõukogu võimkonda.

Küsimus nr. 34. Kas väeosade adjutantid on kohustatud akselbante muretsema omal kulu, või mitte?

Kui akselbante on kohustatud muretsema väeosa, siis mis krediitidest, kui kaua aja peale (kui kaua peavad ihed akselbandid käima) ja mitu paari korraga (esitus- ja teenistusvorm)?

Vastus: Akselbandid tulevad muretseda omal kulul, s. o. riiete õmblemiseks ettenähtud ja ohvitseridele kätteantavast rahast.

Küsimus nr. 35. Kas on õigus ajateenijatelt sõduridelt peale ühe kuu haigemajas viibimist, palka kinni pidada $\frac{1}{3}$ kuu palga suuruses, nagu üleajateenijatelt, sõmini ksk. nr. 1094 — 1920 a. põhjal, või on see ksk. muudetud?

Vastus: Sõjaministri päevakäsk nr. 1094 — 1920 a. ei ole maksev ajateenijate sõdurite kohta. Palk tuleb maksta täiel määral.

Küsimus nr. 36. Kas võib üleajateenija nõuda enda üleviimist ühest väeosast teise, kui vahekorid ülemusega on halvaks muutunud?

Vastus: Nõudmise õigust ei ole. Üleajateenija võib üleviitud saada ühesugustel alustel ajateenijatega. Vaata R. T. nr. 59-60 — 1920 a. ja s. ksk. nr. 204 — 1920 a.

Küsimus nr. 37. Kas on üleajateenijatel allohv. uue vormi kandmine sunduslik nüüd, kus riiete õmblus- raha neile välja antud, või ehk võib veel käesoleva suve jooksul kanda vana vormi?

Vastus: Sõdurid võivad endiseid vormiriideid täielikult ehk osaliselt kanda kuni nende tagavarade lõppemiseni. Järjekulult võib ka üleajateenija kanda endist vormi seni, kui seda väeosa ajateenijad kannavad.

Alus: Sõmini käsukiri 1924 a. nr. 65 §2, lit. III p. 4.

Küsimus nr. 38. Kas on õigus Sõjaväe Tehnika kooli lõpetajatel ja käsukirjaga kaitsevägele nr. 1860 — 23 a. noorem-leitnantideks ülendatud ohvitseridel tarvitada ametliku nimetusena „tehnik noorem-leitnant“?

Vastus: Ei ole. „Tehniku“ nimetust on õigus tarvitada ainult isikutel, a) kes on lõpet. Tallinna tehnikumi alamastme kursuse ja 2 aastat praktiliselt töötanud, või kes Vene riigis omandanud tehniku kutse enne 15. nov. 1917 a. ja b) kes on lõpetanud Tallinna tehnikumi alamastmele vastava programmiga ja praktilise väljaamaa tehnilise õpeasutuse, ning sellekohase tunnistuse saanud tehnikate eriteadlaste registreerimise komisjoni poolt. Vaata R. T. nr. 33-34 — 1923 a. „Insn. arhitekt. ja tehnikute kutseõiguse seadus.“

Küsimus nr. 39. Missuguse pensioni seaduse alla käivad sõjaväes teenivad üleajateenijad? Olen teeninud üleajateenijana Vene väes vahetpidamata 23 aastat ja Eesti rahvaväes 6 aastat, kokku 29 a.; praegu olen 56 aastat vana. Kas olen õigustatud pensioni saama ja missuguse seaduse põhjal?

Vastus: Vaata pensioni seadus, avaldat. R. T. nr. 26-27 — 1920 a.

Küsimus nr. 40. R. T. nr. 149 s. a. avaldatud „Kaitseväge pensioni seadus“ lubab arvestada ka enne sõda väljateenitud kodanlike teenistuse aega, kui riigiteenistust administr. kohal. Kas võib kodanlikes teenistuses olemise aeg (Vene val. ajal), mis dokumentidega tõendatud, arvele võetud saada, kuna sama aeg sõjaväes ka teenistuslehes arvestatud on? Teiste sõnadega — kodanlike teenistuse (kooliõp.) kohused täitis tegelikult asemik, mis seadusega lubatud oli, kuna ise sõjaväljal viibisin ja seega on minul dokumentide järele teenistus aeg mõlemil pool arvestatud. Loevad nad mõlemad pensioni arvamisel?

Vastus: Ei. Sellel juhtumisel arvestatakse ainult sõjaväe teenistus.

KAITSELIITLANE

Kaitseliidu juhtide ettevalmistus.

Sõjaväejuhid moodustavad sõjaväe peaja ja juhtide ettevalmistusest ja nende moraalsest jõust olenebki kogu sõjaväe vaimline ja sõjaline väärtus.

Enne ilmasõda kasvatati mitmetes riikides sõjaväe juhte juba lapseast kinnistes sõjaõpeasutustes, püüdes sel teel tulevastes väejuhtides kasvatada isamaalsuse tundeid ja kõrgeid sõjamehe vouruseid. Tsaariaegsel Venemaal olid seks otstarbeks olemas n. n. kadeti korpused. Ka praegugi teostavad mõned riigid sõjaväe juhtide ettevalmistust alates lapseast, sest sõjanduse edukas arenemine nõuab möödapääsematult vaimliselt, kui ka tehniliselt kõrgeväärtusliku juhtide kaadri kujundamist. Katsed sellel alal tehakse ka meie idanaabri juures, nõukogude Venes. Peale selle püüab nõukogude punaväe juhatus nüüd järk-järgult sõjaväestada ehk militariseerida kõiki tsiviilõpeasutusi, eestkätt kesk- ja ülikoole, luues nendes eritingimusi, mis võimaldavad hulgaliste punaväe juhtide ettevalmistust igal sõjanduslikul erialal. Schveitsis, kus riigikaitset alalise väe asemel toimetab miilitsavägi, on moodustatud laialdane ohvitseride ja allohvitseride koolide võrk, kus kogu sõjaväe jaoks ettevalmistatakse tarvilikke juhte, arvestades nii rahuageste, kui ka sõjaageste nõudmistega.

Ka meie kodumaal on loodud n. n. ühendatud sõjaõpeasutused, kus valmistatakse ette meie kaitseväge kõrgemaid ja alamaid juhte igal erialal. Nüüd aga, kus kaitseväge kõrval on tekkinud meie kodumaa sisepoliitilise seisukorra kindlustamiseks uus tähtis kaitsejõud — kaitseliit, oleks tähtis ka kaitseliidu juhtide ettevalmistuse küsimuse otstarbekohasem lahendamise. Riigikaitse alal, igasugustest poliitilistest hädaohutustest, on kaitseväl ja kaitseliidul ühised vastutusrikkad ülesanded. Need ühised ülesanded nõuavad kõige pealt kaitseväge ja kaitseliidu juhtide ühtlast ettevalmistust ühiste sõjaliste õpemetoodidega, mis võimaldaks sõjapuhkemisel kõigi meie kaitsejõudude ühist intensiivset võitlustegevust otsustava võidu saavutamiseks.

Oleks otstarbekohane toimetada kaitseliidu juhtide ettevalmistust ühendatud sõjaõpeasu-

tuste ülema üldjuhatusel. Siin juures sünniks Tallinnas ja Harju maakonnas kaitseliidu juhtide ettevalmistus ühendatud sõjaõpeasutuste õpejõudude ja kohapealsete eriväeosade juhtide otsekohele osavõttel, kuna muudes maakondades nende ettevalmistust teostaks enamasti kaitseliidu piirkondades asuvate väeosade ja asutuste asjatundjad ohvitserid. Tallinnas korraldatavatest kaitseliidu juhtide lühikeseajalistest kursustest võtavadki praegu tegelikult osa ühendatud sõjaõpeasutuste eriasjatundjad. Sellast korraldust tuleks kõigiti teravutada, sest sellega rajatakse kindel alus nii vaimlisele, kui ka sõjatehnilisele kaitseväge ja kaitseliidu ühtlasele ettevalmistusele.

Nüüdisaja sõdade võitlusiseloome nõuab sõjaväe juhtidest õige laialist ettevalmistust mitte ainult väljasõja, vaid ka kodusõja alal. Samuti nõuab nüüdisaja sõda sõjaväe juhtidelt peale sõjatehnilise ka vastavat poliitilist ettevalmistust. Väejuhtide poliitiline ettevalmistus omab kodusõja oludes eriti suure tähtsuse, sest avarama poliitilise silmapiiriga on väejuhtidel palju kergem orienteeruda keerulises sõjapoliitilises olukorras ja otstarbekohasemalt neile alluvaid vägesid juhtida. Sellest asjaolust oleks tingitud tarvidus täiendada ühendatud sõjaõpeasutuste õpekavasid sellekohaste uute õpeainetega. Ühendatud sõjaõpeasutuste õpekavade täiendamine kodusõja iseloomu selgitavate õpeainetega hõlbustaks aga ühtlasi ka kaitseliidu juhtide ettevalmistuse korraldamist ühendatud sõjaõpeasutuste juures, sest kaitseliidu juhtide ettevalmistuse peaeesmärgiks ongi nende teoreetiline ja praktiline ettevalmistus kodusõja alal.

Ühenduses sõjatehnika hiigla arenemisega ilmasõja ajal ja peale selle võib oletada, et tuleviku kodusõja kui ka väljasõja võitlustes saaks kõige laiaulatuslikumalt ära kasutatud kõiksugused tehnilised võitlusvahendid. Muu seas võiks tulevastes kodusõdades laialdast kasutamist leida mitmesugused automaatlaske-riistad, miinipildujad, pommipildujad, käsigranaadid, vähema ja suurema kaliibriga kahurid, soomusautod, tankid, soomusdresiinad, soomusrongid, kiire käiguga kaaterid, lennukid ja igasugused keemilised võitlusvahendid.

Peale ratsaväe osade kasutamist kiireks manööverdamiseks võiks muude väeliikide manööverdamiseks kasutatud saada raudteede ja veeteede transport. Samuti aga ka auto-transport, igatüübilised vankrid, reed ning peale selle teatud määral ka lennukid. Side alalhoidmisel manööverdavate vägede vahel oleks suurema tähtsusega raadio, telegraafi ja telefoni sidevõrgud ning igasugused signalisatsioon-side abinõud, helgiviskajad jne. Peale selle võiks side alalhoidmisele märksa kaasaaidata igasuguste mehaaniliste liikumisvahendite, nende seas lennukite, kasutamine.

Sõjatehnika suur edukäik nõuab tungivalt ka kaitseliidu juhtide põhjalikumalt ettevalmistust igasuguste tehniliste võitlus-, liikumise- ja sidevahendite, samuti ka sõjainseneri, lõhke, proshpektori ja maskeerimise asjanduse abinõude kasutamise alal.

Sõjatehnika arenemisega on arenemisel ka sõjapidamise taktika, eriti aga kodusõja taktika. Nagu teada, tekkis ilmasõja lõpul jalgväe n. n. gruppide taktika. Ka muude väeliikide taktikaga sündisid ilmasõja kestvusel ja ilmasõja kogemuste varal peale ilmasõja terve rida evolutsioonilisi muudatusi. Kõik need taktilised muudatused vajutavad oma pitsati kodusõja taktika peale, kutsudes esile ka sellel sõjaväe taktika erialal vastava evolutsiooni. Peale selle mõjuvad kodusõja taktika evolutsioonile märksa kaasa igasuguste uute poliitiliste voolude tekkimine ja arenemine. Nagu teada, pühendab meie idanaaber, nõukogude Vene, erilist suurt tähelepanu kodusõja taktika arendamisele. Moskvas asuv kommunistliku internatsionaali — „Komiterni“ täidesaatev komitee otsib möödunud revolutsiooniliste võitluste kogemuste põhjal ikka uusi ja uusi kodusõja taktika võtteid ja meetode.

Üldise sõjaväe taktika ja eriti [kodusõja taktika vahetpidamata evolutsioneerimine nõuab samuti ka kaitseliidu juhtide poolt sõjaväe taktika arenemiskäigu jälgimist, mille teostamist aga ainult põhjalik taktiline ette-

valmistus võimaldab. Kaitseliidu juhtide põhjalikku mitmekülgset ettevalmistust nii sõjatehnika, kui ka taktika alal oleks võimalik tegelikult teostada aga ainult kaitseväe juhatuse intensiivsel kaasabil ühtlastel alustel kaitseväe juhtide ettevalmistusega. Sellel alal oleks väga suure praktilise tähtsusega ka isiklike ja seltskondlike algatuse arendamine sõjanduse uurimise alal nii kaitseväes, kui ka kaitseliidus vastavate ühiste sõjateaduslike seltskondlike organisatsioonide kaudu. Need sõjateaduslikud asutused aitaks kaasa ka sõjandusliku arenemise populariseerimisele kaitseväes ja kaitseliidus ning ühtlasi ka laialisemates rahva hulkades. Mitmetes riikides arendatakse õige suure intensiivsusega seltskondlist sõjateaduslikku tegevust, muu seas ka nõukogude Venes, kus on loodud laialatusline sõjateadusliku seltsi — V. N. O. organisatsioon, mis end peaaegselt pühendab kodusõja kogemuste uurimisele. Ka meil oleks soovitatav seltskondlike sõjateaduslike asutuste loomise küsimust päevakorda võtta.

Nagu ülaltoodud oletustest näha, on kaitseliidu juhtide ettevalmistuse küsimuse lahendamise suure reaalse tähtsusega ja laialise ulatusega ülesandeks. Selle ülesande teostamisega on tihedalt seotud nii kaitseliidu kui ka kaitseväe sõjalise arenemise ja sõjatehnilise koostöötamise huvid. Seepärast ofeks soovitatav võimalikult elavamalt mõttevahetust esile kutsuda, selle küsimuse igakülgseks ja üksikasjaliseks selgitamiseks „Sõduri“ ja „Kaitseliitlase“ veergudel. Kaitseväe ja kaitseliidu asjatundjate sellekohased arvamiste avaldamised võivad tuntavalt kaasa mõjuda selle ülitähtsa küsimuse otstarbekohaseks lahendamiseks meie riigikaitse korraldamisel.

Praegu on Tallinnas, kui ka maakondades kaitseliidu juhtide — malevkondade, kompaniide, rühma ja jao pealikute ettevalmistust tegelikult juba teostumas. Soovitatav oleks siin juures aga seda tööd kooskõlastada vastavate kaitseväe juhtide ettevalmistusega.

M.

Lõbustuste pöörises.

Järgnevas kirjutuses esitatud tõsi-
asjad vastavad täiel määral ka meie
oludele. Meilgi pillatakse kergemeelse pil-
largaaritamisega miljonisi, kõrvaltähel-
panu omistades kaitseorganisatsiooni ra-
halisele toetamisele. Toim.

Läti sõjaasjanduse ajakiri „Aissargs“ toob
G. Milbergi sulest pikema artikli kaitseliidu
seisukorra ja tegevuse üle Lätis, tuues üht-

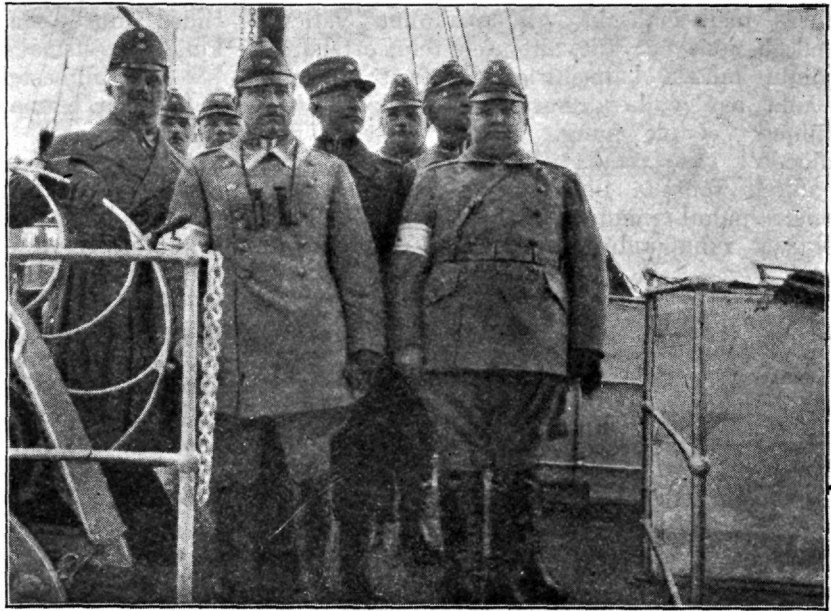
lasi uutele riikidele võrdluseks endiseid võim-
said suurriike. Muu seas ütleb autor: Muistne
päikesepaisteline Kreeka püsis võitmatult ja
purustamatult niikaua, kuni seal valitses spar-
taklaste lihtne ja atheenlaste töökas vaim.
Persia isevalitsejate määratud sõjaväed puru-
nesid Kreeka rahva ennastsalgavate kange-
laste ees. Suurim sõjaväe juht, Makedoonia

Eesti kaitseliitlased Soome sõidul.

Moment enne laeva ärasõitu
Tallinna sadamast.

Pahemalt paremale (esimene rida): „Kalevi“ malevk. päälük, res.-kapt Tõnson, kaitseliidu ülem kol. R o s k a ja kaitseliitlane Devit.

Tagumine rida (paremalt pahemale): Tartu maleva päälük kapt. Sarsen, rühma p. Riemer, kaitseliidu staabi ülem major Maide, Tartu maleva pääliku abi Orav ja Viljandi maleva pääliku abi Lauri.

Aleksander, oskas õieti hinnata kreeklaste kiiduväärt omadusi: isamaa armastust, ausust ja kõrget kultuuri. Kui see aegamööda hävinema hakkas, langes ka vaba, iseseisvate riigikeste liit, Kreeka. Samasuguse saatuse osaliseks sai ka Rooma suurriik.

Peatudes praeguste olude juures, tulevad tahtmatult meele samasugused sündmused oma minevikust. Meie riik tuletab meele taimekest, missugune alles maast tärnanud ja veel ei ole jõudnud lehte minna ega tüve kasvatada, kuid siiski suure õie välja ajanud. Lõpuks aga närtsivad jõuetud lehekesed, õis ei löö õitsele ja viljast ei ole juttugi. — On inimesi, kes töötavad palehigis, et päiksepaistel tuleviku luua, et nõrgale riigihoonetele tugesid alla panna. Harilikult on sarnased inimesed vähenõudlikud, nende soov on, et nende tööd vähekesegi hinnataks, et neid lubataks töötada. Sellevastu leidub teisi, kes mitmesuguste lubatud ja lubamata abinõudega toimivad ainult endi soovide rahuldamiseks. Riigi ja seltskonna kasud on nende kõrvus kui hüüja hääl põhjatus kuristikus.

Esimesed täidavad oma kodaniku kohuseid kõige parema tahtmisega, sellejuures ei nõua nad omale mingisuguseid õigusi. Teised karjuvad ainult õiguste järele ja ei tunnista pea mingisuguseid kohustusi. Oma pealetükimiste ja kelmustega võidavad viimased osalt kõik, mida nad soovivad: nad kasutavad rahu, julgeolekut, kindlat korda, et asutada kasutoovaid ärisid, kasutavad riigikaitset ja teisi mõnususid, mida kultuuriline, hästi organiseeritud riik anda suudab. Juhtub aga, et

neil midagi meelepärane ei ole, on nad kohe valmis sülitama kaevu, kust nad ise joovad.

Esimeste — kohustäitjate kodanikkude hulka kuuluvad meie kaitseliitlased. Nende tegevus on mitmekülgne ja seda ei jõua rahaga äratasuda. Tänu kaitseliitlaste valvelolekule, ei ole meie riigis enam bandiite. Sõjaväel on tugev seljatagune. Kaitseliitlased on abiks politseile, nad toetavad ka riigi ja omavalitsuste asutuste tegevust. Kaitseliidu osakonnad edendavad kultuurtegevust ka kõige kaugemates maanurkades. Nad ohverdavad seltskonna heaks kallist tööaega, kulutavad omi riideid ja jalanõusid ning tihti panevad nad isegi oma elu kaalule. Kaitseliidu organisatsioonides saavad nooredmehed esimest sõjaväelist haridust; tagavaraväelased kordavad ja täiendavad sõjaväes saadud teadmisi. Kaitseliitlased on seltskonna silmadeks, kõrvadeks ja südametunnistuseks. Latvijat ei saa praegustes oludes ilma kaitseliiduta ette kujutada. Soome ja Leedu seltskond toetab igapidi, oskust mööda oma kaitseliitlasi; nende heaks kogutakse kümned miljonid. Peale hiljutist kommunistide mässukatset Tallinnas, ärkasid ka meie põhja naabrid — eestlased. Kaubandus-tööstus pankade ja laevanduse esitajad tegid seal valitsusele ettepaneku, kaitseliidu tarviduste jaoks 200 miljoni marka lubada. Soome parlament võttis vastu kaitseliidu eelarve 390 mil. marga suuruses.

Kui mõned meie kaitseliidu rügemendid maakonna valitsust palusid vallavalitsustele ettepanna, et need kaitseliitlastele ööseti vahil seisamise ehk kontrolli tegemise eest 1 l. suu-

ruses tasu maksaks, oli maakonna valitsus sellega nõus ja vallavalitsusele tehti ettepanek jõudu mööda kaitseliitlastele tasu maksta. Kuna aga vallavalitsustel pea kõigil kassad tühjad, ei ole mingit lootust sealt „jõudu mööda“ tasu saada ja kaitseliitlastel tuleb endiselt töötada ilma tasuta. Komandeerimiste puhul puudub isegi sõiduraha, samuti ei saa rahapuudusel harjutusteks padruneid osta.

Samal ajal elab aga Riia lõbustuste pöörises. Kui uskuda „Rigas Sinas“ informatsiooni, siis raisati ühe Saksa seltsi balli puhul ainult saali dekoreerimise peale üle 200.000 rubla! Sarnased pidud, mis hiigla summasid nõuavad, korduvad tihti. Mõne toreka maskeraad ülikonna eest võiks kümnele kaitseliitlasele vormi-

riided muretseda. Riias ja mujal võetakse küll lõbustusmaksu, kuid seda on vähe.

Kui inimestel on niipalju raha, et ei tea, kuhu seda panna, las õpivad mõtlema ka riigi julgeoleku eest. Tuleks kiires korras maksma panna uus täiendav lõbustusmaksu seadus, nimelt nende pidude pealt, kus eesmärgiks on raha raiskamine. Maks tuleks võtta protsentide näol tervest sissetulekust ja sissekasseeritud summad anda kaitseliidu tarvitada. Ka kultuurkapitaalile peaks kaitseliidule toetust antama. Ei oleks meil vabadust ja iseseisvust, ei oleks meil ka kultuuri. Edaspidi on raha hädasti vaja, ettelugemiste korraldamiseks jne. Kaitseliitlased jõudes veendumusele, et rahvas nende suurt tööd õieti hindab ja sellast aru saab, asuvad kahekordse püsivusega tööle.

A. Tr.

Aero-keemilise pealetungi hädaoht Vene- ja Saksamaa poolt.

Selle pealkirja all „Chimie & Industrie“ veebruari kuu numbris ilmunud artiklis püüab Prantsuse lennuasjanduse propagandakomitee abiesimees Andre Michelin näidata, missuguse intensiivsusega Saksamaal ja Nõukogude Venes aero-keemilise sõja vastu ettevalmistusi tehakse ja millised on sarnase sõja eeltingimused nimetatud mail.

Artikli algul käsitatakse *Rahvasteliidude erikomisjoni* poolt läinud aasta augusti kuul kokkuseatud reportit, milles avaldusid kogu ilma kuulsamate keemikerite ja füsioloogide arvamisest keemia alal saavutatud uuemate ülesleidude ärakasutamise võimaluste kohta tuleviku sõjas. Teatavasti jõudsid nimetatud eriteadlased otsusele, et pahade kavatsuste teostamisele püüdev riik oma rahuaegse keemilise tööstuse üle õõ ümber võib luua vastavalt sõjaliste mürkainete valmistamise nõuetele. Mürkainetega kallaletungimine võib sarnase riigi poolt ette võetud saada iga soovitava punkti peale ja otsekohe sõja lahtipuhkemise järele. Järjekult peaks sarnase võimaliku kallaletungi vastu kaitsitud olema mitte ainult sõjaväed, vaid ka kõik tsiviil elanikud, mida aga täiesti võimata oleks teostada, seda enam, et pole mingisugust piiri keemiliste saaduste mitmekesidusel, nende jõul ja mõjuvusel.

Saksamaa keemilise tööstuse arenemise juure üle minnes, kirjutab autor:

Saksamaa keemiline tööstus ei ole mitte ainult võimas, vaid ta on lihtsalt kohutav; ta on kümme korda tugevam kui meie oma ja kaks korda tugevam kui kõikide teiste rahvaste keemiline tööstus kokku. Sellest siin mõned näited:

Saksamaa värvainete produktsioon on tõusnud 47.000 tonni pealt 1920 aastal 92.700 tonni peale 1922 a.

Azoti produktsioon on tõusnud 102.000 tonni pealt 1913 aastal 550.000 tonni peale 1923 aastal, s. o. ta on tõusnud enam kui viie kordseks.

Saksamaa ülikoolides oli 1923 aastal 8.000 üliõpilast, kes end keemiku elukutse vastu ettevalmistasid. Prantsusmaal on aga 150-nel iga aasta sel alal diplomeeritud õpilasel raske omale vastavat teenistust leida.

„Interessen Gemeinschaft“, lühendatult „I. G.“, millel keemilise tööstuse alal sama tähtsus, kui Kruppil metallurgilise tööstuse alal, koondab enese ümber üheks hiigla kartelliks kõik Saksamaa tähtsamad teha-

sed: 1) „Badische Anilin und Soda-Fabrik“ (202 ha, 15.000 töölit), mille põhikapitaliks oli 1913 aastal 36 miljoni kuld marka, 1923 aastal — 178 miljoni kuld marka: viimast summat suurendatakse veelgi; 2) „Bayer“ Leverkusenis (10.000 töölit, 2.400 ametnikku, 17 arsti, 288 keemikeri); 3) „Aktien-Gesellschaft für Anilin-Fabrikation“ Berliinis; 4) „Hoechst“ (10.000 töölit, üle 300 keemikeri, üle 80 inseneri); 5) „Cassella“ Frankfurdis M-ä; 6) „Kalle“ Biebrichis; 7) „Chemische Fabrik Griesheim-Elektron“ Frankfurdis; 8) „Chemische Fabriken vormals Veilerter- Meer“ Uerdingenis jne.. Jättes lugemata veel uued, I. G. poolt sisemaal, kaugel okkupatsiooni vägede silade alt, loodud vabrikud.

Saksamaa aktiivsusest sõja-keemia alal kirjutab hra Michelin:

„Sakslasele, kelle veres on peitmise ja petmise suurvaim, ei ole midagi lihtsamat kui saladuse katte all väljaurida ja määratud hulgal valmis teha uut gaasi, milline tal juba, nähtavasti, ülesleidud ongi, sest Hannoveri katselaboratooriumites lõpetati uue maski konstrueerimine, mis sellele uuele gaasile vastab. Uue gaasi ülesleidu tõendab veel juhus Dresdeni laboratooriumis, kus seitse meest äramürgitatud saivad.

Nagu „Sozialistische Republik“ oma läinud aasta 9. oktoobri numbris kirjutab, peetud Preisimaal Fischhauser-Pillau lahe äärsel maaal sõjaväelisi manöövreid 350.000 (?) mehe osavõttel; nende suurte manöövririte kestel tehtud katseid *l e v i s i i t* ist tuletatud mürkainega, mis kogu raioonis õhku peatuma jäänud ja Haffi kalameeste seas õnnetusi sünnitanud.

Mis on see levisiit? See on üks gaas, mille üles leidis, mõni kuu enne ilmasõja lõppu, Ameerika keemiker *Levis* ja mille vastu meil praegu tarvitusel olev mask arvatavasti jõuetu oleks. Sellest gaasist, millist ameeriklased praegu 48 tonni päevas valmistada võivad, ütles kindral Fries: „Üks 433 kgrammiline pomm teeks elamisvõimatuks 10 majade gruppi Nev-Yorkis. Igal inimesel oleks vähemalt 10% selleks, et surma saada. Sada tonni teeks kogu linna nädalaks ajaks elamisvõimatuks, hävitades elanikke, rikkudes toiduaineid ja arstirohte, takistades surnute matmist ja elavatele abiandmist.

On's veel tarvis rääkida uutest 1000 ja 2000 kgrammistest lõhkepommidest, mis võivad ärahävitada tervet majade gruppi, mõne minuti jooksul põhja lasta

Kaitseliidu tegelased — malevate ja malevkondade päälükud!

Meil ilmub nüüd ajakirja „Sõduriga“ koos oma häälekandja — „Kaitseliitlane“. Selles pühendub eriline tähelepanu kaitseliidu oma tegevuse pääle, missugused avaldame „Kaitseliidu elu“ all. Et aga ülevaade oleks piltlik ja täielik, palume ühes nimetatud kirjeldustega kõigist ülesvõtetest, mis seni tehtud, või tulevikus malevates ja malevkondades tehakse, üks eksemplaar „Kaitseliitlases“ avaldamiseks saata. Sellega teeme oma häälekandja elavamaks ja huvitavamaks, ning mis kõige tähtsam, jäädvustame kaitseliidu elust väärtusliku materjali.

Saadetised adr. Pagari tän, nr. 1, Tallinn.

„Kaitseliitlase“ toimetis.

suurt soomuslaeva, kui nad ligemale kui 20 meetrit tema kõrvale alla kukkuvad, tabada ja ärapurustada suurt gaasi kanalisatsiooni, sünnitades sellega koledaid tulekahjusid, nagu Tokios? On's tarvis meele tuletada, kui rääkida tulekahjustest, neid „süütajaid“ (brülots), milliseid sakslased 1918 aasta kevadel valmistasid, selleks et neid 30 kuni 40 kaupa üheteise järele kokku-seotult lennukitelt linnade peale maha pilduda? Kartus avaliku arvamise eest sundis neid möödapääsema-taks muutunud rahuläbirääkimiste eel sellest kavat-susest loobuma.“

„Saksamaale pole samuti midagi lihtsamat, kui valmistada seeriates viisi tuhandeid, mürkainete trans-porteerimiseks tarvilikke lennukeid. Et sellest enesele aru anda, tarvitseb ainult meele tuletada Saksamaa õhujõudude seisukorda vaheerahu tegemise ajal: Väe-rinnal 5000 lennukit, kes ärajaotatud olivad 310 eskad-rilljeks, kokku 85.000 mehelise personaliga. Nende 310 eskadrillje täiendamiseks oli tagapool 267 tehest 160.000 töölisega, kust iga kuu välja lasti 2000 mootorit ja 2000 lennukit. (Saksamaa üldproduktsoon kogu sõja kestvusel oli 48.000 lennukit, nendest 19.400 1917 aasta jooksul.)

Versailles rahulepinguga sunniti sakslasi oma materjali välja andma ehk ära hävitama. Kuid selle nõudmise abil aitasime meie ise sakslastele kaasa. Olles sunnitud tegema minevikust „tabla rasa“, algasid nad omi uurimisi „ab ovo“, kaheteistkümnnes suurepäraselt sisseseatud ametlikus laboratooriumis ja Zeppelini, Dornier, Junkersi jne. eralaboratooriumites.

Mis puutub tehastesse, millised Versailles rahu-lepingu põhjal sunnitud olid piirduma nõrgajõulistele lennukite ehitamisega, on nad enestele väljamaal filiaal-iled asutanud, kus kitsendamata ja kontrollita konstrueeritakse sõjaväe lennukeid: Hollandis: Fokker, Amsterdamis, Vere's, Utrechthis; Venemaal: Junkers, Moskvas ja Petrogradis; Schweitsis: Dornis, Rohrschachis, Constance järve ääres, Friedrichshafeni vastu; Itaalias: jällegi Dornier, Marina di Pisas; Daanimaal: Rohrbach, endine Zeppelini insener, Amageri saarel. Peale selle valmistavad Saksamaa lennu materjali: Eestis —

Dvigatel, Tallinnas; Rootsis — Svenska Aero Aktiebo-laget, Stokholmis.

Mis puutub kaubanduslisse lennuasjandusse, areneb see järjekindlalt ja tegutsemas on juba 13 seltsi (Compagnies). Saavutatud tulemuste najal on juhtivad jõud, kellele hulgas esimesel kohal Junkers, asu-nud rahvusvahelise õhuvõrgu korraldamisele, mille teostamist kindlustama saavad suuremalt jaolt saks-lastest koosnevate Ühisuste (Societes) grupp, kujun-dades enesest „Trans-Euroopa Union“ nimelist kartelli. See kava, mis täielikult elluviidud peab saama 1926 a. lõpuks, annab Saksamaale sarnase kaubanduslise õhulaevastiku, mis oleks kõige tugevam kogu ilmas.

Näib, et katsete ja kalkulationsionide ajajärk praegu juba lõppenud on, mille järele suurtööstuses vilunud rahvale seeriates viisil lennukite valmistamine tühine asi saab olema. Peab tunnistama, et Saksamaal mõne kuu jooksul olla võib tuhandeid moodsaid, täiesti lennu-valmis lennukeid. Mis puutub tarviliku personali, siis töötavad Saksamaal 22 lennu kooli, kes ühes Õhusõidu Seltside ja purjelennu ühingutega (Associations de vol a voile) tugevat lendurite kontingenti ettevalmistavad ja ülalpeavad.

Sellest kõigest järgneb, et meie suured linnad ühel heal päeval, ootamatult, aero-keemilise pealetungi ohvriks võime langeda...“

Edasi leiab hra Michelin, et mitte ainult Saksamaa aero-keemilise pealetungi mõttes hädaohtlik pole, vaid et rahutust äratavad ka Nõukogude Venes tehtavad ettevalmistused. Ta toob näitena „Gaasikaitse ja Keemilise Tööstuse Sõprade“ ühingu põhikirja, mille tähtsamad osad järgmist sisaldavad:

Artikkel Esimene. — Eesmärk.

a) Arendada rahva seas keemilisi teadmisi ja laiendada tema juures arusaamist gaasivastase kaitse tarvidusest;

b) Kõikide abinõudega kaasaaidata laboratooriumite töödele;

c) Aidata kaasa keemilise tööstuse arenemisele, vastavalt rahvamajanduse ja sõjalise kaitse nõuetele;

d) Otsida abinõusid maa keemilise kaitse organiseerimiseks.

Art. 2. — Selle järeltul on Ühingu õigus:

a) Luua kogu maaalal oma osakondi ja jaoskondi;

b) Otsida võimalusi esimeses artiklis äratähendatud eesmärkide saavutamiseks, organiseerides loenguid, pidusid, kontserte jne.

c) Organiseerida igal pool komisjone ja teaduslikke abiasutusi;

d) Organiseerida kirjastuse ja väljaande ettevõtetid, kursusi, koole, näitusi, kongresse;

e) Omandada ja müüa igasuguseid varandusi, sõlmida igasuguseid kontrakte ja ostu-müügi lepinguid, võtta enese peale kõiksugu kohustusi, teha kohtulikke testamente.

Art. 5. — Ühing koosneb tegevatest ja kaasatundjatest liigetest.

Tegevliigeteks võivad olla kõik täisealised kodanikud, samuti kui ka organisatsioonid, valitsuse asutused, professionaal ühised, üliõpilaste seltsid, vabrikud, tehased jne.

Aktiivliigetena võivad sissekirjutatud saada kooliõpilased üle 14 aasta vanuses; kaasatundjateks liikmeteks — kooliõpilased üle 10 aasta vanusega.

Art. 10. — Kõik aktiivliikmed omavad järgmisi õiguseid:

a) Hääleõiguse nende organisatsioonide istanguil, millistesse nad kuuluvad, ja õigust valitud saada kõikidel Ühingu valimistel;

b) Õigust ühekordse „gaasitamise“ peale eriti sisseseatud ruumis ja sealt vigata väljatulemiseks, kuna aga kodujänesed ja koerad äramürgitatud saavad. See on gaasiga ristimine.

c) Õigust soodustatud tingimustel raamatukogude, muuseumite, näituste, loengute kasutamiseks;

d) Õigust eesõigustatud korras vastuvõetud saada ühingu poolt organiseeritud keemia kursustele ja koolidesse;

e) Õigust soodustatud tingimustel produktide ja maskide omandamiseks.

Iga ühingu liige on kohustatud riigikaitse tööd kõigiti toetama ja Ühingu eesmärkide tutvustamisele kaasaaitama propaganda teel ja teiste eriliste abinõudega. Iseäranis peab ta oma liikmemaksu korralikult äramaksma ja korralikult oma osa- ja jaoskonna täiskogu koosolekutele (Assemblés) ilmuma; ta peab kihutustööd tegema uute liikmete juuretõmbamiseks ja annetuste andmiseks; ta peab aitama ühingu poolt väljaantud raamatuid levitada, annetusi koguda, loenguid ja näidendid organiseerida. Ta peab valvel olema

et ühingu nimel mingisugust ebakorrektsset tegevust ei sünniks.

„Nõukogude juhtivad jõud, suuremalt osalt julmid ja väga intelligentset isikud, teavad väga hästi, kuidas ära kasutada uut õhu teadust ja seda uut keemiarahu. Ja millest ma aru ei suuda saada, see on see, et meie valitsused, Inglise, Poola, Belgia, Itaalia, Tšehhoslovakkia valitsused seda ei mõista, et aero-keemilise sõjariista sakslaste ja nõukogude kätte jätmine esiteks Euroopa ja siis kogu ilma kodanluse, haritlase ja juhtivate klasside fataalset hävinemisele määramist tähendab.“

„...Näitan siin andmete abil, mida sakslased, kelledel abilitseks on venelased, kahe aasta pärast, võib olla isegi ühe aasta pärast, näiteks, meie pealinna suhtes väga hästi läbi võivad viia.“

Pariisi linna alapind on 8000 ha. Arvestates 10 meetrilise kõrgusega (neljakordsed majad), saame 800 miljoni kubik meetert õhuruumi. Kuna ühe kubik meetri õhu suretavaks muutmiseks ühest grammist mürkaurust jatkub (Pariisi linna laboratooriumi juhataja, hra Kling'i ütelse järele), siis oleks seda Pariisi elanike mürgitamiseks tarvis 800 miljoni grammi, ehk 800 tonni. Nende 800 tonni transpordamiseks kulaks ära 800 lennukit, iga üks ühe tonnilise kandejõuga.

Selle juures peaksivad need aparaadid maandumata läbilennata suutma 1000 klm. (Schwarzvaldist Pariisini ja tagasi). Nende nõuetele vastavate lennukite ehitamine on praegusel ajal harilikuks asjaks saanud.

Võib ütelda, et kõik väljasaadetud aparaadid päralt ei jõua. Sellest järgneb, et sakslastel tarvis oleks, ettevõtte teostamisele asudes, mitte 800 lennukit, vaid kaks korda nii palju... ütelse isegi 2000 lennukit ja 2000 tonni raskuses pomme. Kuid mis on need arvud, võrreldes Saksamaa tööstuse praeguse võimetega?

Dornier valmistab praegu oma Itaalias, Marina di Pisa's asuvas tehases Hispaania tarvis pommipildumise merilennukid. Üks nendest tegi läinud augusti kuul läbi imestustäratava raidi: Marina di Pisa'st kuni Melillani, 1.560 km. 10 tunni ja 20 minuti jooksul, kolme mehelsele ekipaashiga ja 2.300 kgrammilise laadungiga...“

Ähvardava hädaohu vastu näeb autor ainult ühte abinõu: vaenlase aero-keemilise pealetungile peab otsekohe järgnema tema linnade ja elanikkude hävitamine liitlaste poolt samade abinõudega. Sarnase vastusammu kartusel kaoks temal igasugune pealetungi tahe, mis oleks julgeoleku kindlustuseks kõikidele Euroopa rahvastele. Joter.

Vabaõhu luukammer.

Mõned aktid.

1.

Akti joonistamine on kunstnikule kõige meelepärasem toiming. Akti juures satub ta kokku elava loodusega, terve naturiga. Kui kunstnik vähegi tunneb oma eseme anatoomiat, võib ta täita oma kohustuse — võtta elult ja anda edasi elule. Akti joonistades võtabki meister elava aine ning tõlgitseb selle samasuguse elulikkusega lõuendile või paberipognale. Ent, mis siiski kõige tähtsam — kunstnik võib siin hinge üle kanda, inimesest lõuendile. Ta teeb surnud lõuendi elavaks olevuseks. Kui sageli ei süüdistata maale kuivuses ja ebahingeelulikkuses. Suurem osa maalilisest loomingust on fotografiid, kuivad, elutud profokollid. Ja süüdistajail on tihti täielik

õigust. Vast ainult mõned skulptuurid kõnelevad selgemat inimkeelt. Nad elavad inimese südame ja vaimuga edasi, kannavad täie õigusega oma nime. Kuid üks ole need ju valmistatud samuti elava inimese järele. Kas äkki ei seisa kunstlise ning elulise õigluse ja psükoogilise tõe küsimus aines, materjalis, millest ning jõudu ja elu, kui lõuendis võib paberis. Samuti võib olla, et sünnitab peitli ja haamrilöökk rohkem verd, kui suudab seda pintslit tõmme? Tõesti, nii naiivilt võib sel puhul mõelda.

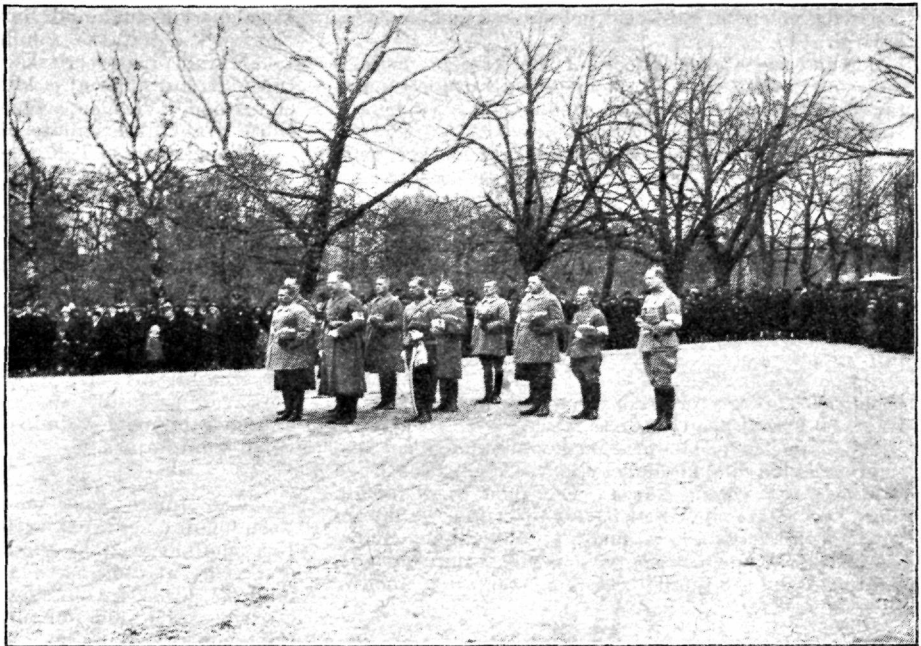
Kõneldakse ühest Jaapani kunstnikust, kes joonistanud nii loomutruu kuke, et kõik kiretud kui ka kirglike kanad selle juure tulnud. Kui ainult leiduks

Eesti kaitseliitlased Soomes.

Eesti ja Soome kaitse-
liitlased lipu üleand-
mise juures kaitseliidu
Helsingi ratsa-
rügemendile.

meilgi sellane kunstniku käsi ja süda, kes võiks maalida või joonistada ühegi õige inimese.

Renässansi suurim saavutus, Michel Angelo „Mooses“ kannab täie uhkusega vana prohveti ja nõia nime. See hiigla kaju madudena allarippuvate habeme ning juuksosalkudoga oli tõesti mees, kes jumala päale südamest vihastas ja omad seaduse paragrahvid põrmusse pildus. Ent kas Michel Angelo raidus selle tõeliku Moosese järele? Siin seisab juba küsimus stügavamal. On näidatud, et ka loomulikkude inimest nägemata võidakse luua õige elav olevus, kelle tunnete, veendumuste ja nime juures meie ei kahtle. Isegi see mees on suur kunstnik, kes maalis jumalat. Inimesed nutavad selle maali ees ning kummardavad teda, kui kõigkõimast valitsejat. Tähendab, pilt vastab nende tundeid ja pühadust.

Oleme lugenud fantastilisi töid. Meie usaldame kõiki, neid inimesi, nende varje, ümbruskonda, õhku, pilvi ja puid. Meie südameveri lainetab nendega, tunneme kaasa kibedust, naerdes hindame nende rõõmu. Aga eks ole kõik ju pete, varjupugemine reaalsuse, tõsiste faktite eest. Moraal: ei tarvitse midagi näha, midagi osata, millegist tõelisest saada julgustatud, küll aga tunda, süveneda ja uskuda. Siis usuvad ka teised. Usus ja uskumises seisabki kunsti mõte ning olemus. Usuta on kunst meist lahutatud ka siis, kui ta on rajatud meie biograafiale ja kogu meie anatoomilisele täpsusele. Usk annabki kunstiteosele elu, puhub talle elavat õhku ninasse. Et aga usuks teised, peab olema usklik kunstnik — ilupreester. Testament ühes ja pintsels, sulg või peitel teises käes, lepib kunstipastor inimesi töö ja eluga.

Fantaasias on kunstiline töö kahtlemata selgem.

2.

Esimene mai.

Esimised ilusad kevadpäevad ilmusid sadude varjus. Hall ja värvitu oli varakevadine maal. Jõuetult lamased pintsli tõmbed läbiligunenud hallil lõuendil. Ei ainustki õnnestunud heledat ja värvikat joont. Karmin, roheline ning ultramariin, kõik ligunesid tuhajas hallis kaaosis.

Kevade sündimises on ka oma sündimisvalu ja loomistraagika. Loomisrõõmu ei tunne looduski valuta. Ta jagab kaastundlikult inimeste saatust.

Tihendatud uduringist saabub Mai. 1. mai löi varakevade täieks kevadeks. 1. mai oli ülemineku aeg. 1. mai pigistas lahkuja kätt. Juba 2. mail sai tulevik olevikuks. Esimest maid aga mäletame ilusana ja helgena ajakeerisest. Meie oskame hinnata vaid kadunud, sest nad on mälestus.

*

Läbi vihmapiiserdava ning pimedade öö vilguvad värvilised tuled. Öö on täis tuled valgust, kirge, hõiskamist ja hullust. Elab pidu ja mäng. Paisub valla kirev maskeraad, lööb sädemeid hullustav bachelanaal. Tantsib Arlekiin ja tormiline naine pajatsis.

On elumaitsemine jõudnud helevuse tipule. Pidutsemise seks, et juubeldab Mai, kes enesega ikka toob kirglist ja hullustavat iha. Tänavu ilmub ta vihmamantlis pajatsi mütsiga, et meid petta. Tal on hullud tujud nagu teiselgi naisel, kes valitseb rõõmude ja õnnistuste üle. Mai on tõesti üks raffineeritud kurtisaan.

3.

Rahuhoone.

Kõrgel kaldal ehitatakse rahuhoonet. Pahemal pool vahus lainetab siniroheline meri. Ta kohal hõljuvad lumivalged kajakad, hääles raskus ja viha. Otse mu silme ette koguneb tihe metsa vaade. Ta palistab kõrget merikallast nagu läbipääsematu kauge müür. Lennul peatuvad pilved ta kohal, purunedes sääli õhukesteks läbipaistvateks loorideks. Kui valgeid liblikaid lendab neid ehituse kohale.

Lai rautatud tee viib ülesse kaldale. Mõlemile poole jäävad majad kitsaste, pimedate tänavatega. See on vanalinn, pimedaks ja õudseks jäänud mineviku raskusest. Inimesed näivad kaldalt vaadatuna vanadena, kes käigul küürus ja sammus aeglased. Mingi filosoofiline flegma valdab seda vana linna.

Linn on olnud aastaid sõdade põhjuseks, vahetult väljakutsunud raskeid päätunge. Kuid alati on olnud tal õnn jääda puutumatuks. Ainult mõnikord on püü-

tud teda põletada, millinegi pole annud raskemaid tagajärgi.

Nüüd ehitatakse linna kõrvale kõrgele merikaldale suurt rahuhoonet. Ta peab olema võitute tunnustajaks ja sisendama rahu igasühes, kes võidelnud. Rahuhoone on võitlajatele autasuks.

Tuhanded inimesed kannavad kaldale kive, puid ja lupja. Vahetult kajavad kilomeetrite päale rasked vasarlöögid, kui palvekellade helin. Tihe uudishimulikkude siir ümbritseb ehitust ja ehitajaid. Nad valvavad ööd ja päevad iga vähematki kivitõstet ja vasarlööki piinlikult jälgides. Ent töö edeneb visalt. Raske on kanda kive kõrgele kaldale, raskem löhkuda neid ehituskõlbulikeks. Kuid inimestel on püsi ja tahtmist ootamiseks. Rahuhoone kindlustab neile rahu, hävitab vaenu, loob vendluse kõigega.

Päevade kestes on inimesed jätnud linna tühjaks ja õudseks. Nagu terasdu oleks langenud linnale, nii tume ja mahaajatud näib ta keskpäevases valguses.

Kalamehed ja laevurid on koondunud omad riistad otse kalda alla merele, et silmitseda ehitust. Kogu varandus on võetud kaasa. Ent ikka tuleb inimesi juure, vaatajate siir tiheneb, linnad ja külad tühjenevad, aga ehitus kerkib ruttamatult. Mida rohkem uudishimulikke koguneb, seda aeglasemaks muutub töö. Vaatlejad on ehitajaile tülinaks, täidavad tööliste õhuruumi.

*

Kaugelt kuuluvad tumedad mürtsud. Nad kostavad nagu kinnisest ruumist kumisevalt ja raskelt. Õhtu tules vilguvad taevaveerdel valged tuled.

Peagi kuuluvad mürinad lähedamalt, valguse laigud liiguvad taeva all juba keskpäeva heleduses.

Vaenlane on tunginud linna, vallutanud kogu maa. Ent veel ehitatakse rahuhoonet.

Kiirelt organiseeritakse väed, korraldatakse pealetung. Kahurmürtsud ja kuulipildujate ragin saavad ehitustööd. Vaenlaste vägede laine ruttab rahuhoone sihis. Tahetakse vallata ehitus ning katkestada töö.

Kõneleb Ernst Toller — „Inimkonna armeed püssitavad Rahuhoone nägematuks doomeks.“ Juut on saanud jälle prohvetiks.

Lüüakse ägedad lahingud. Tulistatakse rahuhoonet, milline pidi saama vendluse sideks. Ent tugev on meie vägede vastupanu jõud. Rahuhoonet ehitatakse vere-tähtede all.

Kogu rahvas on relvastatud, ainult ehitajad ehitavad rahuhoonet vägede seljata. Kõik, kel on süda ja mõtted, kaitsevad rahuhoonet kõrgel merikaldal. All vahutab meri laevade tiheduses, ülal pilvede vahel vurisevad lendurid.

Ja rahuhoone valmib nüüd kiirelt ning saab uue võidu kuulutajaks.“

4.

Kas annab meie maa ühe Dantoni või mõne Vestermanni, kes tapakirvele otse silmi julgeb vaadata? Kes suudaks vastata nii üleolevalt kohtunikule, kui tegi seda Danton. „Olen Danton, 35 aastat vana. Küllalt tuttav revolutsioonist. Mu elukoht, varsti teadmatuses, kuid mu nimi saab edasi elama ajaloo Pantheonis“.

Meil on omad kangelased. Nad on võitjad olnud ajajärgul, mil enam legende ei looda. Kuid siiski võib olla, et nad muutuvad legendaarseiks ja kestuvad läbi tulevate aegade. See tohiks olla meie kohus.

Romeos.

Tänavavõitlus.

„Sõduris“ nr. 14 ja 15 ilmunud kirjutus „Lahingtegevus linnas“ käsitab seda küsimust teoretiseerivate nõukogude Vene allikate järele, kuid annab vähe praktilisi ja reaalseid juhatusi sellel alal. See küsimus on aga meie 1. detsembri ja viimaste Bulgaaria sündmuste järele väga aktuaalseks muutunud ja sellepärast ei ole ülearune, kui toome „La France Militaire“ 25. aprilli s. a. numbri järele ühe Saksa dokumendi, mis sisaldab selgeid ning täpseid näpunäiteid tänavavõitluse erilise taktika kohta, eriti mässude ja vastu hakkamiste puhul.

I. Eelkorraldused.

Piiramise seisukorra väljakuulutamise. Väljakuulutada, et maha lastakse kõik sõjariistus vastuhakkajad ja ka need, kes rüüstamise pealt tabatakse.

II. Üldised alused.

1. Mida energilisemad on abinõud, seda kiirem on edu.

Vastane muutub araks ja ei pane vastu, kui tugevasti kallale tungitakse. Sellepärast ei tule tarvitada poolikuid abinõusid, nagu laskmine õhku, paukpadrunid jne.

Jalgväe ja kuulipildujate tuli, mille eest vaenlane tänavate nurkade taha ja majadesse varjuda võib, on vähe mõjuv. Vastupidi, kahurväe ja kergete mortiiiride tuli, mille eest tänavavõitluses varju ei ole, seab korra kiiresti jalule. Järjekult, kõige energilisemad abinõud on ühtlasi ka kõige humaansamad, sest mida kiiremini võitlus lõpetatakse, seda vähem kannatavad elanikud.

2. Mitte astuda läbirääkimistesse vaid nõuda tingimusteta allaandmist.

3. Kõik kahtlased isikud tulevad parajal ajale saata, sest parem üks avalik vaenlane kui kahtlane sõber. Kui mõned väeosad võitluse ajal vaenlase poole üle lähevad, siis võib kõik kaduma minna. Järjekult tuleb ka kõige pealt enese juures viibimata põhjalik puhastustöö ette võtta.

4. Mitte uskuda alarmeerivaid uudiseid, sest vaenlane püüab neid meeleldi laiali laotada. Parem on, kui väeosad kaks tundi hiljem kchale jõuavad, kui et neid ilma plaanita siia ja sinna laiali saata või kokku kuhjata.

5. Piiramis seisukorra määrused tulevad kõikide elanikkudele teatavaks teha ja igale poole välja panna. Näiteks:

a) Kõik majaomanikud peavad tänavale viivad majauksed lukus pidama, samuti ka keldrite uksed.

b) Kõik tänavapoolsed aknad peavad kinni olema, kuid luugid lahti jääma.

c) Hoiatada tänavatel liikumise ja kokkukogumise hädaohtlikkuse eest.

d) Teatrite ja restoraanide varajane sulgumine.

e) Tänavaliikumise sulgumine.

III. Sõjaväelised üksikasjad.

1. Täpselt ja selgelt kindlaks määrata alluvuskord.

Uuele käskluspunktile asumisel teatada selle asukoht ja telefoni number.

Avalikkude telefoniühenduste katkestamine.

2. Edasiliikumine.

a) Edasiliikumine peab sündima koondriivis. Kogumine sündigu väljaspool elukohti ja edasi liikuda kõikidest väeosadest koosnevate kolonidena koondriivis.

Eesti kaitseliitlased Soomes.

Pidulik lipu üleandmine
Helsingi kaitseliidu
ratsarügemendile.

Kolonnid peavad ühel ajal jõudma määratud joonele. Edasiliikumine peab nii korraldatud olema, et ta avaldaks vastase peale masendava mulje ja teda kartma sunniks.

b) Eelkaitse ja järelkaitse moodustamine. Soomusautode ettesaatmine suurendab väeosade kindlustunnet. Kuulipildujad ja üksikud kahurid peavad otsekohe järgnema esimestele osadele, et viibimata murda ettetulevat vastupanu. Eelkaitse peab liikuma kolonnis ühena majade seinte ääres ja kasutama kõiki olemasolevaid varjendeid.

Järelkaitse võib iseäranis kergesti sattuda rahvahulkade kallale tungi alla. Järjekult on tarvilik viimase järele lasta liikuda üks soomusauto või kuulipildujatega varustatud auto.

Ainult jalgväest koosnev järelsalk võib kergesti äralõigatud saada.

c) Mitte moodustada pikki kergesti katkevaid kolonne. Paremad on kahekõrdsed kolonnid, isegi kahurväe jaoks.

d) kolonni paigutada võimalikult vähem hobuseid.

e) Kahurvägi peab olema kaitstud jalgväe poolt.

f) Majadest või katustelt antava tule alla sattudes, kiiresti ligineda majade seinte juure, kust tuld antakse.

3. Kogumiste vastu.

Tarvitada relvu, hoolimata pärast lühikest kolmekordset hoiatust.

4. Kallale tungimine barrikaadidele ja toetuspunktidele:

a) Kokku hoida oma meeskonda, selleks kasutada võitlusmasinaid.

b) Ründavad jalgväe osad koosnevad kahest jaost ühe energilise juhi all. Aramäärata viimase asetäitja. Päämised võitlusabinõud: granaat, täak ja püssipära hoobid. Tulepildujate tarvitamine.

Edasiliikumise ajal ära kasutada kõik varjendid katustelt ja majadest antava tule eest.

c) Kahurvägi, isegi raske kahurvägi, tulistab põhimõttelikut otsekohe laskmisega lahtistelt seisukohtadelt.

d) Pommipildujaid tarvitatakse eriliselt tugevasti kaitstud ehituste vastu. Kui tahetakse ära hoida üleilgseid kaotusi, tarvitatakse isesüütuvaid pomme.

5. Võitlus majades.

Kui ootamata majadest antava tule alla saetakse, siis mitte vastata korratu tulega, sest selle läbi kannataks võitlusel juhtimine, üldine orienteerimine ja enese julgeolek.

Ka ei tohi majasse sisse tungides otsekohe seal olevatele isikutele kallale tungida, vaid enne selgitada, missugusest majast tuld anti ja kui nendes leitakse relvus isikuid, lastakse need maha, enne järele vaatades, kas nad oma relvu hiljuti tarvitanud.

6. Isoleerimine.

a) Piirkond, kus võitlus käimas, tuleb viibimata isoleerida, katkestades igasuguse liikumise; nii hoitakse ära relvade toimetamist teistesse kohtadesse ja ootamatusi.

Selle valjuse all kannatavad kõrvalised isikud, kuid see on paratamata pahe.

Tuli avatakse igähe pihta, kes püüab isoleerivast joonest üle minna. Isoleerivale joonele pannakse sellkohased hoiatavad plakaadid. Ainult nii võib tagasi hoida rahva hulke ja isoleerimist teostada.

b) Isoleeritud piirkonnas tuleb ära keelata igasugu liikumine tänavatel. Seal liiguvad autod ja patrullid plakaatidega, millele kirjutatud: „Tähelepanu. Jääge koju. Tänaval on elu hädaohus, lastakse lahingpadrunitega.“ Neid korraldusi mittetäitjad arreteeritakse.

Isleeritud piirkonnas alustatakse relvade ära võtmist:

a) Relvad võetakse ära isikutelt, keda leitakse tänavalt; need otsitakse läbi. Pakkide, sõiduriistade jne. läbivaatamine.

b) Majade läbiotsimist toimetatakse alati politseiametniku või mõne võimu juuresolekul, kelle läbiotsimise õigus. Selleks määratakse iga läbiotsitava raiooni juhi juure üks politseiametnik.

Majade läbiotsimine nõuab palju aega ja suurt koosseisu. Sellepärast on kasulikult põhjalikult läbi

vaadata mõni majade grupp, kui toimetada pääliskaudset läbiotsimist mitmes kohas. Politseiametnikud võivad harilikult kätte näidata kõige tähtsamad kohad.

7. Kortertes asumine

sünnib tugevate moodustatud üksustena. Sisse seada tuvad keskkohad. Vältida laialipaiskumist, selle all kannatab lahingvõime. Kogemus näitab, et nõrkadele postidele tungitakse kergesti kallale. Tagada kõikide korterite kiire häire. Sisse seada telegraafi ühendus.

8. Patrullid.

Tarvitada tugevaid patrulle, mis võimalikult varustatud kuulipildujatega autodol. Iga patrull peab omama sarnase lahingvõime, et ta suudaks tegutseda iseseisvalt. Patrullid alla 15 mehe piiratakse ker-

gesti sisse ja tehakse lahingvõimetuks. Neile tuleb määrata energilised juhid, kes oskavad õigel ajal relvu tarvitada. Patrullidele ja tunnimeestele on keelatud alustada jutuaajamist tsiviiliskutega.

9. Erilised ülesanded.

Pidada täielikku saladust. Väeosa, kellele eri-ülesanne antud, ei tohi selle eesmärki enne teeasumist teada saada.

Maksu mis maksab, tuleb püüda vaenlast ootamata tabada. Selleks koguda küllalt kaugesse punkti, et mitte välja anda kohta, kus tegutseda kavatsetakse.

Väeosad toimetatakse kohale võimalikult auto-dega. Hoitakse valmis tugevad varud. A. K.

Soome kaitsevõimalused.

Inglise kindral Kirke, kes valitsuse poolt revisjon-kaitsekomiteele abiks kutsutud Inglise erisaatkonna juhatajana peaaegu aasta Soomes viibis, pidas hiljuti Londonis valitud seltskonna ees kõnet Soome kaitsevõimaluste kohta.

Soome „Suojeluskuntalaisen Lehti“ (23.IV. s. a. nr. 16) teeb kõnest lühikese kokkuvõtte ja kirjutab muu seas:

Loomulikult äratab tähelepanu väljamaalase poolt avaldatud arvamine niisuguse tähtsa eluküsimuse kohta, nagu seda on kaitseküsimus. Kui aga arvamine avaldaja on asjatundja, nagu kindral Kirke, keda loetakse üheks andekamaks ohvitseriks Inglismaal ja autoriteediks sõjaasjanduse alal, siis arusaadavalt väärib see veel suuremat tähelepanu.

Kindral Kirke arvamine on kokkuvõetult, et — Soome seisukord ei ole lootuseta, kui ainult tahet on maad kaitsta ja sealjuures mõõdapäasemata „kinnitusraha“ maksta.

Oma arvamist põhjendab kindral peale muu sellega, et Soome on, kuna tal puudus peaaegu sõjaväe loomiseks kõik, väljaarvatud hea tahtmine ja energi-

line töö, saavutanud sel alal lõpuliku väärtuse, soetanud omale toeks — kaitseväed. Just kaitseväetele annab Inglise sõjateadlane riigi kaitsevõimaluste hulgas määratu suure tähtsuse, ning leiab, et nende tähtsus üle oma maa piiridegi küübib. Kindral Kirke ütleb nimelt, kui tähendada, millises hädaohlikes seisukorras Soome kommunistide lähema naabrina ja Venemaale läinud endiste kodanikkude ning kodumaal olevate kommunistide äraandliku tegevuse tõttu on, sõnab kindral Kirke: „nähtav kaitse selle vastu on kaitseväete olemasolu... Minu arvamine järgi moodustavad kaitseväed praegusel ajal kõige suurema rahu tagatise Soomes, võimalikult ka kogu Idamere maa-aladel.“

Lõpuks ütleb Soome leht, et kindral Kirke poolt esitatud arvamisest uued ei ole. Võtta näiteks kaitsevõimalust. Kui puuduks usk selleks, et jõutakse kaitsta maad, iseseisvust ja vabadust, oleks ka kaitseväete olemasolu võimata, sest kui kaoks nimetatud usk, pudeneks organisatsioon ja kaitseväed sureksid peagi. Ehkki see usk meil on olemas, siiski on kõige suuremal määral tervendav, et kuulatakse täiesti erapooletult poolt, et see usk püsib tõelikult vastaval alusel, kaljul, ning pole mitte õhus hõljuv pettepill. A. R.

Läti „kullid“.

Peale kaitseväete, skoutide ja teiste organisatsioonide tegutsesid Lätis veel „kullid“ (vanagi). Pea igas suuremas linnas on neil oma rügement. Riia rügementis on umbes 150 mees- ja naiskulli, enamasti kõik keskkooli ja tehnikumi kasvandikud ning üliõpilased. Organisatsioon on puhtrahvusline, mispärast sinna vastu võetakse ainult lätlasi. Kullide eesmärk on: toetada sõjaväe tegevust, mis kooskõlas Läti uue sõjaväeteenistuse seadusega. Organisatsioon on vabatahtlik. Asjatundjate juhatusel võetakse põhjalikult läbi sõjaväelised harjutused. Naiskullidele õpetatakse selle asemel plastikat, võimlemist ja teisi vastavaid harjutusi. Edaspidi kavatakse neid halastajaõdede kutsele ettevalmistada. Rügementide juures on asutatud laulukoored, draamastuudiod, orkestrid ja võimlemise ning sõjaasjanduse kursused. Peale selle

on neil veel oma raamatukogu ja lugemistuba. Harjutusi peetakse koolitöö ajal. Suvel lendavad kullid igaüks oma pesasse. Suvevaheajal on otsustatud maal kaitseväete organisatsioonidest osa võtta ja kuna nad sõjaasjandusega juba põhjalikult tuttavad, tahavad nad seal instruktoreks hakata.

Olgugi, et kullid seisavad väljaspool igasugust poliitilist parteid, on koguni mõned rahvuslised grupid nende tegevuse vastu vaenulikud. Tegelikult aga, nagu koolivalitsuse poolt kinnitatakse, kasvavad neist eeskujulikud kodanikud nii kehaliselt kui vaimliselt, sest koolis olevat nad paremateks õppijateks.

Kullidel on märgiks suur kulli kujutus rinnal. Läti kullide organisatsioon on asutatud Tšehho-Slovakkia eeskujul. A. Tr.

KAITSELIIDU ELU.

Tartu kaitsemaleva territoriaal-malevkonnad.

Tartu territoriaal-malevkonnad moodustavad enesest linnajagude järele 1., 2. ja 3. malevkonna.

Malevkonnad on seni pidanud mitu üldõppust ja osavõtnud 24. veebruaril s. a. ärapeetud garnisoni paraadist. 2. malevkond korraldas hiljuti mitmekesise eeskavaga pidu-õhtu „Bürgermusses“, milleks lahkesti kaasa aitasid paremad „Vanemuise“ jõud. Puhas sissetulek oli ligi 120 tuhat marka, mis läheb malevkonna majanduslikeks korraldamiseks. Kevade poole peetakse ära laskeharjutused; õppusi peetakse peajasjalikult laskeasjanduse alal; ühel ajal sellega on praegu käimas ka riviõppused. Kohaliku seltskonna soe poolehoid ei lase enesest midagi soovida. Nii annetas suurkaupmees M. Jänes 50 tuhat marka maleva heaks, millest pool linna- ja pool maakonna-malevatele määrati. Firma H. Tõnissoni poolt kingiti malevale maitsekalt valmistatud nahkköites suur album malevlaste piltide sissekleepimiseks. Albumi väärtus 5.000 marka.

Praegu on käimas sisemised korraldus- ja ettevalmistustööd, mis arvatavasti peagi lõpule jõuavad. K. N. M. Ü. korraldas omis ruumes malevkondadele sõjasisulise kinoetenduse; malevkondadest oli asjast huvitatuid rohkesti.

1. malevkonna päälikuks on kahurväe reservleitnant O. Luha, kompani pääliku k. t. G. Onni, juhatause liigeteks härrad A. Keiss ja A. Laks.

2. malevkonna päälikuks on jalgväe res.-lipnik J. Kriisa, abipäälikuks H. Ingermann, juhatause liigeteks härrad H. Ingermann, M. Pärn ja t.

3. malevkonna päälikuks on jalgväe res.kapten H. Saebelmann, abipäälikuks res.-sõjaväeametnik Pann, juhatause liigeteks härrad A. Pann, Oss ja Haavik. E. M—s.

Taagepera valla kaitsemaleva juhatus

pidas hiljuti Taagepera sanatooriumi kantseleis oma koosolekut. Koosolekut juhatas päälük G. Birkholz. Valgas ärapeetavale malevkondade esitajate koosolekule valiti 2 esitajat.

Otsustati tellida ühe aasta pääle ajakirja „Sõdurit“ ja selles avaldamiseks saata tähtsamaid sündmusi oma malevast.

Maleva juure asutatakse spordiharu, instruktoriks määratakse O. Erdfeldt. Spordiplatsi seks otstarbeks on lubanud sanatooriumi juhatus. Juhtnõõre spordiharjutuste kohta tellitakse Tallinnast.

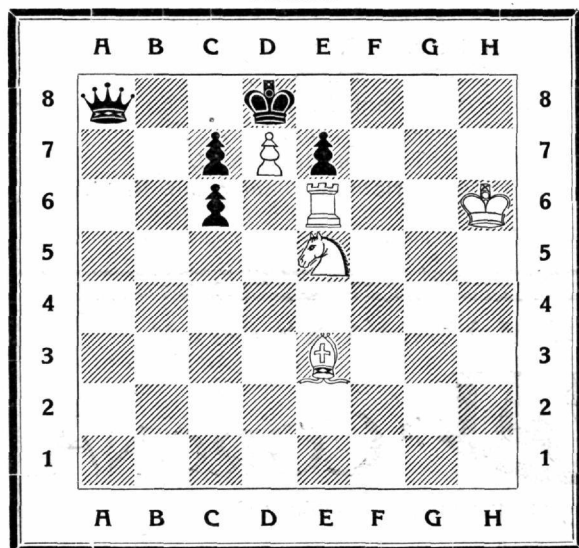
1. juunil korraldatakse Taagepera mõisa küünis pidu. Kavas: näitemäng, major Hiiob'ilt avamiskõne, naljaettekanded, spordimängud, tants ja muud lõbusused.

Male.

Toimetaja H. Burmeister.

Ülesanne № 20.

Kokkuseadnud A. Veismann (Porkunis).
„Sõduri“ originaal.
Mustad.

Valged.

Valged: Kh6, Ve6, Oe3, Re5, Ed7.

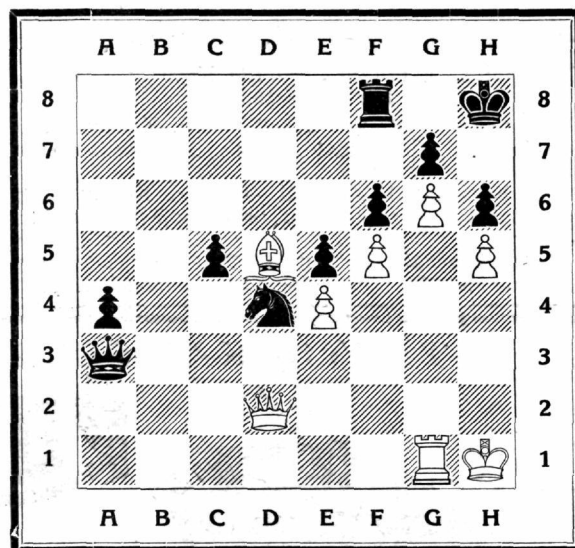
Mustad: Kd8, La8, Ec6, c7 ja e7.

E = ettur = sõdur.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lõpumäng № 16.

Seis Tartus mängitud partiist.
Mustad.

Valged.

Valged: Kh1, Ld2, Vg1, Od5, Ee4, f5, g6 ja h5.

Mustad: Kh8, La3, Vf8, Rd4, Ea4, c5, e5, f6, g7 ja h6.

Valged: H. Weckram.

Mustad: O. Jevetski.

Järg oli:

1. Ld2—h6+, g7:h6.
2. g6—g7+, Kh8—h7,
3. g7:f8 saab ratsameheks +, Kh7—h8,
4. Vg1—g8 annab matt.

Lõpumängu № 12 lahendus.

1. Vf6—f1, Rd4—b3,
2. Vf1—b1, Vd2—d4+,
3. Ke4—e3, Vd4—b4,
4. Vb1—b2, Kb5—a4 (ehk —a5),
5. Vc8—a8+ K—b5,
6. V—b8+, Kb5—c4,
7. V—c2+ ja valged võidavad.

Ülesanne № 16 on õieti lahendatud kapr. R. Paide poolt.

Õiged lahendused ülesandele № 17 saatsid: kapr. O. Mullas (Tallinnast), n.-leitn. O. Randmer (Tammiku mõis, üle Jõhvi), kapr. R. Paide (pion. pat., Nõmmelt), Johannes Hint (Tallinnast).

Lõpumängu № 13 lahendus.

1. b6—b7, Oc1—f4,
2. Ve2 a2+, Ka5—b6,
3. Va2—b2+, Kb6—a7,
4. b7—b8 saab lipuks, Of4:b8,
5. Vb2—h2!, g3:h2,
6. Kg1—h1.

Mustad ei saa takistada, et valge kuningas suitsu jääb.

Kirjavastused.

Mitmele lahendajale. Lahenduskatse 1. Ve2:c8 ei vii sihile, sest järg on: 1. . . . , Lb7—c6, 2. Oa8:c6+, d6—d5.

Sport, loengud, piduõhtud.

Tallinna garnisoni „Sõdurite Kodu“ tegevus mai kuus 1925 a.

Laupäeval, 9., kell 21—2. „Sõd. Kodu“ poolt korraldatav kino-tantsu õhtu, sõjaväe orkestri saatel.

Pühapäeval, 10., kell 21—1. „Sõd. Kodu“ poolt korraldatav kontsert-tantsu õhtu, sõjaväe orkestri saatel.

Esmaspäeval, 11., kell 19—20. Loeng: „Sõduri kasvatus enne ja nüüd (ajalooliste andmete põhjal)“

— kolonel Simon, sõjaministri vanem käskudetäitja ohvitser.

Teisipäeval, 12., kell 19—20.30. Võimlemise õhtu. Neljapäeval, 14., kell 19—20.30. Võimlemise õhtu. Reedel, 15., kell 19—20. Loeng: „Gaasikaitse ja gaasikaitsemaskid“ — cand.-chm. J. Mühlmann, S. V. V. keemia osakonna ülem.

Laupäeval, 16. ja pühapäeval, 17., kell 21—1.30. „Sõd. Kodu“ poolt korraldatav kontsert-tantsu õhtu, sõjaväe orkestri saatel, aias ja saalis.

Trükivea õiendus.

„Sõduris“ nr. 16 on lhk. 381 peal oleva pildi kohta öeldud, et end. miiniristleja „Avtroil“ on praegune „Vambola“. Peab olema „Lennuk“.

Vastutav toimetaja: E. Limberg.
„Sõduri“ väljaanne.

Kõik toiduained

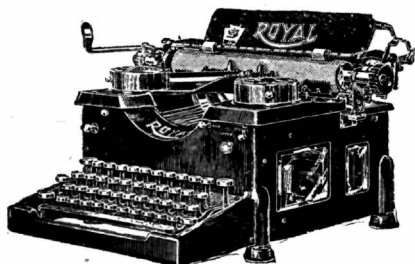
nagu: või, juust, piim, vahu- ja kohvikoor, kanamunad, vorstid, singid, liha, jahud, tangud jne. jne.

ostate kõige soodsamatel tingimistel

P. K. „ESTONIA“ kauplustest:

Jaani tän. № 3,
Müürivahe tän. № 10,
Narva mnt. № 42,
Jakobsoni tän. № 4,
Tarabella tän. № 28,
Nõmmel, Jaama tän. № 14.

TÄHTIS KAITSELIIDU MALEVLASTELE

ROYAL ja CORONA

on paremad ja täielikumad

Ameerika esimeseklassi kirjutusmasinad

Kaitseliidu malevlastele hinnaalandus.

Vd. Loun & Schitikov,

Tallinn, Niguliste tn. 18.

Tel. 13-37.

Sindi Kalevivabriku Aktsiaühisus

Asut. 1834 a. o. end. VÖHRMANN ja Poeg o. Asut. 1834 a.
SINDIS, Pärnu lähedal
Juhatus: Tallinnas, Suur Karja tän. nr. 13
Telefon 5-75 ja 22-29

Kõrgem auhind 1921 — Kõrgem auhind 1922
Auhinnad saanud: suur riigikuld. 1841, 1822, 1896

Kalevivabrik

Sõjaväe ja tsiviil kalevid,
tekid ja rätikud

Toore puuvillariide väljatöötamise
vabrik:

pleekimine, värvimine,
trükkimine, apreteerimine

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku Aktsia-Selts

Asutatud 1898 a. TALLINNAS Asutatud 1898 a.

Vabrik:
Tallinnas, Kopli tän. nr. 21,
telefon 1-48

Juhatus:
Tallinnas, Suur Karja t. nr. 13,
telefon 22-28,
telegr.-aadr.: „Cotton“

Ladu:
Tallinnas, Suur Karja t. nr. 13,
telefon 2-41

Vastuvõtmine S. ü. õ. meriväe klassi.

Käesoleva aasta 1. juulil korraldatakse vastuvõtmine S. ü. õp. meriväe klassi. Vastuvõtmine sünnib võistluskatsetega eesti keelest matemaatikast, füüsikast, mehaanikast ja vene keelest keskkooli humanitaarharu lõpuklassi piirides (täielikud, üksikasjalised programmid on saada ajak. „Sõduri“ toimet.). Soovijad sisseastuda peavad vastama järgmistele nõuetele:

- 1) Eesti vabariigi kodanik,
- 2) täielik keskkooli haridus,
- 3) tervislikult kõlblik teenistuseks rivis,
- 4) vanadus 17—25 a.

Soovijatel võistluskatsetest osavõtta tuleb hiljemalt 20. juuniks s. a. esitada S. ü. õ. ülemale palvekiri, juurelisades järgmised dokumendid kas originaalis või ametlikkudes ära kirjudes:

- 1) hariduse tunnistus,
- 2) kodakondsuse tunnistus,
- 3) vanaduse tunnistus,
- 4) tunnistus selle üle, et kohtu poolt karistamata ning eeluurimise all ei seisa.

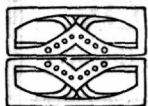
Sõjaväelased-sisseastujad on kohustatud esitama väeosa ülema atestatsiooni.

Alaealistel on tarvis vanemate nõusolek.

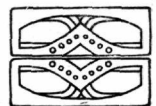
Palvekirjale tuleb juure lisada 20 mrk. tempelmaksu.

Õpetöö kestab 3 aastat.

„Sõduri“ 1924 aastakäik

On kokku köidetult igale sõjaväelasele kui ka eraisikule kasulik ja huvitav raamat!

Saada „Sõduri“ talitusest ainult 300 marga eest!

KLAASI

igaks otstarbeks!!!

Saada alaliselt ladust suuremal ja vähemal arvul.

Väljamaa klaasi
vabrikute esitus
A. Luberg & Ko.

Tallinn, Uus t. 28/6.

Tel. 13-79.

Tel. 13-79.

Telegr. „ALUBERG TALLINN“.

E. GÜNTHER

Tallinnas, Kuniga tän. 8., kõnetr. 15-99.
Tartus, Kaubahoov 26
Viljandis, Tartu tän. 9.

Maalri- ja kunstvärvid, värnitsad, lakid, pintsliid jne., riidevärvid, tislari tarvitused, keemia- ja rohuained, kosmeetika-, tualett- ja parfümeeria kaubad, mineraal-, taime- ja määreõlid, kummi kaubad, vürtsi kaubad, kõik muud majapidamisse puutuvad ained.

E. GÜNTHER'i kinga-kreemid, kivid, appretuurid, vasepuhastamise aine „EGALIN“.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Ühendatud väeliikide juhtimine ja lahing

1. septembrist 1921.

Tõlkinud Saksa keelest
noorem-leitnant A. Koern.

— Hind 75 marka. —

Mõlemad ülalnimetatud raamatud on tarvilikud käsiraamatud nii kaitsevæele kui ka kaitseleidule.

Raamatud on saadaval „Sõduri“ talituses Tallinnas, Pagari tän. № 1.

Kultuur-selgitustöö metoodika käsiraamat.

SISU:

- I. Kuidas korraldada kultuur-selgitustööd (k. s) kaitsevæes.
- II. Kuulajaskond.
- III. Metoodika.
- IV. Näitlik õpeviis.
- V. K/s. juhataja ettevalmistamine tunniks.
- VI. K/s. tund ja päevasündmuste selgitamine.
- VII. K/s. side teiste k/s. liikidega.
- VIII. K/s. tunni omavuse kontroleerimine.
- IX. K/s. tund gruppide kaupa.

KAITSELIITLASED

ostke Eesti teedele kohased ja tugevad jalgrattad.

Paremaid Inglise JALGRATTAID

müüb suurel ja väikesel arvul

Kaitseliitlastele soodustatud
tingimised.

V. LOUN & SCHITIKOV,

Tallinn, Niguliste tän. 18.

Tel. 13-37.